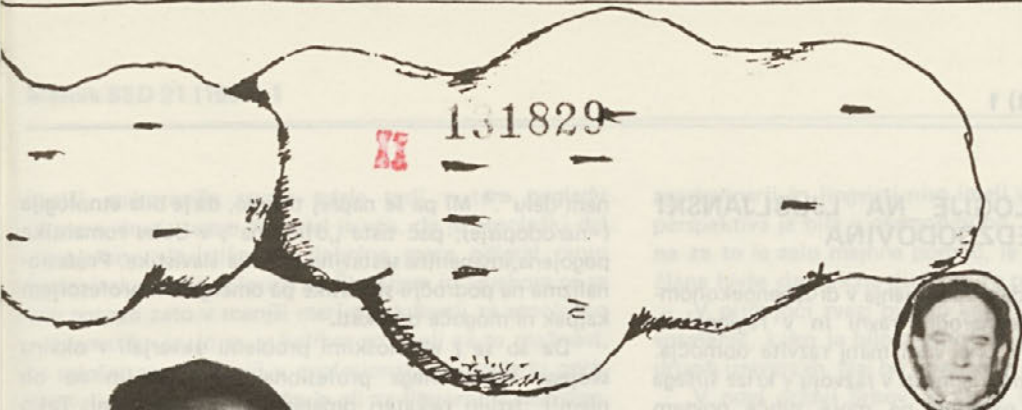

11 131829 +

131829
75
88

GLASNIK SED 21 (1981)

1 GLASNIK SLOVENSKEGA ETNOLOŠKEGA DRUŠTVA

BULLETIN OF SLOVENE
ETHNOLOGICAL SOCIETY

UDK 39 / 497.12 // 05 /

GLASNIK SED LETO 21/1981 ŠT. 1 STR. 1 - 36 LJUBLJANA FEBRUAR 1982

REPUBLIKA
LJUBLJANA

40 LET ETNOLOGIJE NA LJUBLJANSKI UNIVERZI – PREDZGODOVINA

Poznane so posledice zaostajanja v družbenoekonomskem razvoju na mednarodni ravni in v regionalnih okvirih. Prizadevajo v prvi vrsti manj razvita območja. Prej ali slej pa vodijo neskladnosti v razvoju v krize širšega značaja, ki se jim navadno ne more nihče povsem izogniti. Zato bi moralo zaostajanje posameznih področij skrbeti tudi razvitejše dele te ali one celote. Prvenstveno zaradi njih samih.

Ni razlogov, da bi bile posledice nesorazmerij na strokovnem oziroma znanstvenem področju kako bistveno drugačne. Spričo tega imajo nosilci znanstvenih disciplin, ki menijo, da je njihovo strokovno področje v sorazmerno slabšem položaju od drugih, prav gotovo pravico in dolžnost, da na to opozorijo. Seveda morajo biti ob tem pripravljeni, da se bodo pri odpravljanju neskladja v polni meri angažirali tudi sami.

Opozorila slovenskih etnologov v nakazanem smislu so bila izražena ob najrazličnejših prilikah, tako v okvirih kapitalističnega kot socialističnega družbenega reda. Uspehi so bili bolj ali manj isti: v bistvu nikakršni. Kljub temu se je Svet pedagoško-znanstvene enote za etnologijo Filozofske fakultete v Ljubljani odločil, da bo obeležil štirideset let dela te enote; seveda z željo, da bi z opozorilom na krivico, ki je bila tej stroki na slovenski univerzi storjena, pričeli neskladje v odnosu do drugih družboslovnih, zgodovinskih in tako imenovanih nacionalnih ved na univerzi tudi popravljati. Sodelavci PZE za etnologijo so pripravljani prevzeti svoj delež; menijo tudi, da je že na voljo nekaj dokazov o resnosti njihove namere.

Neskladje in zaostajanje, o katerih govorimo, nista povezana s kako zakasnelostjo v razvoju etnološke vede na Slovenskem. Kontinuiran razvoj etnološkega proučevanja je pri nas mogoče spremljati od druge polovice 18. stoletja naprej kot drugje po Evropi. Linhart, Hacquet in Košič so utemeljitelji razsvetljske smeri v naši etnološki vedi, se pravi razvojnega toka, s katerim so se začela etnološka strokovna prizadevanja v razvitejših deželah. Poznano je zelo živahno zanimanje za tako imenovano narodno blago, za folkloro, skozi vse preteklo stoletje tudi pri nas. Ker nas v pričujočem okviru zanima položaj slovenske etnološke vede na visokošolski ravni, ni odveč opozorilo, da je mogoče najti več imen iz zgodnejšega razdobja razvoja slovenske etnološke misli, med njimi imena I. Ž. V. Popoviča, že omenjenih A. T. Linharta in B. Hacqueta, J. Primica in še koga, tudi v zgodovinskih prikazih razvoja višjega šolstva na Slovenskem.¹ Se pravi, da je bilo več nosilcev naše etnološke misli že od njenih izoblikovanejših začetkov tako ali drugače povezanih tudi z vprašanjem univerze. Pa ne le to. Etnologija je bila kot del široko pojmovane slovanske filologije že od srede 19. stoletja naprej predmet univerzitetnega pouka.

Za češko univerzitetno tradicijo na področju etnološke vede naj bi imel prihod slavista Fr. L. Čelakovskega leta 1848 na praško univerzo naravnost simboličen značaj.² To omenjamo zato, ker bi pri nas nekateri radi etnologiji odrekli konstitutivno vlogo v okvirih slavistike preteklega stoletja. Bili naj bi namreč daleč od tega, da bi mogli v zvezi z univerzitetnimi profesorji – slavisti, kot so bili Gregor Krek, Matija Murko in Karel Štrekelj, govoriti o profesionalnem narodopisju; ti naj bi se namreč „z narodopisjem . . . ukvarjali OB svojem poklic-

nem delu“.³ Mi pa še naprej trdimo, da je bila etnologija (=narodopisje), pač tista „oficialna“, v duhu romantike pogojena, imanentna sestavina tedanje slavistike. Profesionalizma na področju slavistike pa omenjenim profesorjem kajpak ni mogoče odrekati.

Da so se z etnološkimi problemi ukvarjali v okviru svojega slavističnega profesionalnega dela (in ne ob njem!), trdijo nekateri omenjeni profesorji sami. Tako pravi Matija Murko v Spominih: „Kot profesor za slovansko filologijo sem štel za svojo dolžnost, predavati tudi osnove slovanske starožitnosti in narodopisja, posebno ljudske poezije, in zgodovino slovanske filologije.“⁴ Na podlagi Murkovih Spominov smo imeli že v drugi zvezi priložnost ugotavljati, da je tudi Fran Miklošič v predavanjih obravnaval slovnična vprašanja, slovanske starožitnosti in ljudsko poezijo.⁵ Miklošičev naslednik Vatroslav Jagić se je po besedah Antona Slodnjaka odločno bojeval zoper ozko specializacijo mladih slavistov tako, da jih je usmerjal v širok razgled „po jezikovnih, slovstvenih in narodopisnih vprašanih vseh Slovanov.“⁶

Na omenjene tri sestavine – na jezikoslovje, na slovstveno zgodovino in na narodopisje – je razpadla proti koncu prejšnjega in v začetku našega stoletja nekoč enotna slavistika, kot nam je to pred časom razložil Matej Rode.⁷ Jagičevo upiranje pač ni zaleglo. O etnologiji kot imanentni sestavini široko pojmovane „stare“ slavistike vedo povedati seveda tudi drugi. „Slavistika in etnologija slovanskih narodov sta od začetkov v najtesnejšem razmerju, saj je zadnja nastala iz prve, ko so se že prvi slavisti ukvarjali z zbiranjem, objavljanjem in raziskovanjem ljudskega izročila . . .“, pravi na primer Vilko Novak.⁸ O podlagi filološke, literarnozgodovinske in etnološke skupnosti piše v zvezi z zgodovino slovenske književnosti Boris Paternu: „Hkrati s postopnim oblikovanjem slovenstva kot sodobnega narodnostnega organizma je doživljala svoj razvoj tudi stroka: romantika s svojimi koncepti o nacionalnosti ter zaostalost naše narodne sredine sta ji začrtali pot daleč naprej v smislu kar se da množičnega nabiranja narodnopotrjevalnega gradiva iz slovenske kulturne preteklosti.“⁹

Na podlagi povedanega ne vidimo razlogov, zakaj bi ne mogli ali ne smeli povezovati slovenskega etnološkega profesionalizma s Slovenci–slavisti na avstrijskih in drugih univerzah, začenši s Franom Miklošičem. Z njim se potemtakem začneja v določenem pogledu tudi tradicija slovenske etnologije na univerzi. Dovolj zgodaj; brez zaostajanja za drugimi prominentnimi nacionalnimi disciplinami, na primer za zgodovinopisjem.

Težave etnologije ali etnološkega profesionalizma so se začele potem, ko so stari slavistični okviri pričeli razpadati. Slavisti so se namreč pri svojem znanstvenem delu vse bolj specializirali za posamezna področja nekoč kompleksne problematike, za lingvistiko, za literarno zgodovino in za etnologijo, pač takšno, kakršno je v poglavitnem gojila stara slavistika. Tako rekoč natanko isto se je dogajalo na primer tudi v okvirih germanistike. Ponekod z več drugod spet z manj sreče za nadaljnji razvoj specializiranih področij. Med Slovenci je daleč najbolj kratek konec potegnila etnologija; vsaj kar se univerze tiče. Zakaj? Zanimanje za tako imenovano narodno blago je ob koncu 19. stoletja pričelo usihati. To v primerjavi z navdušenostjo za nekatere ljudskokulturne sestavine v prejšnjem razdobju.¹⁰ Nekdanji narodno-manifestativni pomen ljudskokulturnih vrednot je postal

manjši, mikavnejše so se zdele tudi v tem pogledu nekatere druge teme. Nastajal je vtis, da je etnološki del kompleksne slavistike do dobrisne mere odigral svojo zgodovinsko vlogo. Slavisti za Štrekljem in Murkom so se prav gotovo zato v manjši meri navduševali za etnološko problematiko in so se, v kolikor so imeli za to možnost, ob splošni specializaciji v profesionalnem pogledu opredeljevali bodisi za jezikoslovje ali za literarno zgodovino.

Marsikaj se je dogodilo tudi naključno. Tako se vsekakor strinjamo z Vilkom Novakom, ki pravi, da bi bilo ob ustanavljanju slovenske univerze drugače poskrbljeno za etnologijo, če ne bi Matija Murko odklonil povabila, da bi nadaljeval s svojim delom v Ljubljani.¹¹ Vendar je na drugi strani zopet res, da ob nastajanju ljubljanske univerze ni primanjkovalo slavistov; za nekatera mesta, ki so bila na voljo, jih je bilo celo preveč. Kljub temu nam ni znano, da bi se kdo od slavistov, izšolanih tudi pri Murku ali Štreklju, potegoval za mesto univerzitetnega učitelja etnologije na mladi slovenski univerzi. Še bolj čudno pa je to, da se nihče od slavistov, ki so bili oblikovalcem slovenske univerze blizu ali so bili celo med njimi, ni potegoval za etnologijo kot sestavino univerzitetnega pouka. O čem takem nam vsaj ni nič znanega. V učnem načrtu univerzitetne podkomisije za filozofsko fakulteto, izdelanem marca 1919, namreč zaman iščemo etnologijo. Upoštevané so bile stolice za „najvažnejše predmete vsake filozofske fakultete“, stolice „ki so na vsaki filozofski fakulteti neobhodno potrebne ali ki prihajajo zlasti za bodočo ljubljansko univerzo v poštev.“¹² Etnologija torej oblikovalcem filozofske fakultete oziroma univerze v Ljubljani očitno ni bila med „najvažnejšimi predmeti“, ni bila „neobhodno potrebna“ in tako ni bila med 33 predlaganimi stolicami za tedanjo filozofsko fakulteto.

Boj za slovensko univerzo ima razmeroma bogato zgodovino. Med njegove sestavine je sodila tudi skrb za pripravo oziroma vnaprejšnjo habilitacijo slovenskih univerzitetnih kadrov. Tega so bili deležni zlasti pravniki in strokovnjaki, ki jih je združevala filozofska fakulteta.¹³ Med njimi ni bilo etnologa. Se pravi, da na etnologijo slovenski razumniki, ki so se potegovali za slovensko univerzo, že prej niso mislili. Leta 1919 torej na to vedo niso pozabili slučajno. Tako se etnologije ni nihče spomnil že v spomenici več znanstvenih in kulturnih društev Narodni vladi v Ljubljani nekaj mesecev prej, pa čeprav je bil med podpisniki tega dokumenta v imenu kulturnega odseka Narodnega sveta tudi slavist Ivan Grafenauer.¹⁴

So morda pri ustanavljanju univerze v Ljubljani še vedno računali z etnologijo kot sestavino slavističnega študija? Ne kaže. V omenjenih dokumentih je izrecno govor o slovenskem jeziku in o slovenski literarni zgodovini, seveda tudi o slovanski filologiji in o splošni slovanski literaturi z očitno komparativnim značajem na jezikoslovni in literarnozgodovinski ravni. Etnološka problematika je tako ostajala sedaj zunaj slavističnih okvirov; tako vsaj v Ljubljani. „In pri narodu, ki je npr. v K. Štreklju in M. Murku dal evropsko priznane strokovnjake v raziskovanju ljudskega pesništva — o tem na slavistiki ni bilo predavanj...“, je pred leti ugotavljal Vilko Novak.¹⁵

Ob ustanavljanju univerze v Ljubljani je bila torej slovenska etnologija že izločena iz slavističnih okvirov. Proces delitve nekdanje slavistike na sestavne dele je očitno dosegel stopnjo, ko etnologi med literarnimi

zgodovinarji in lingvisti niso imeli več česa iskati. Edina perspektiva je bila v osamosvojitvi. Najbrž bi bila potrebna za to le zelo majhna pomoč, le opozorilo na tretjega člana bivše slavistične družine. Te pomoči očitno ni bilo.

V pričujoči zvezi bi bilo kajpak zelo zanimivo načeti vprašanje, kako je bilo z omenjenim osamosvajanjem po drugih univerzah. Naj bo navedenih nekaj podatkov.

V novi državi Srbov, Hrvatov in Slovencev je bila v letu ustanovitve ljubljanske univerze, leta 1919, etnologija kot samostojna disciplina zastopana le na beograjski univerzi od leta 1906 z daljšo predzgodovino. Vendar se v Beogradu etnologija ni izvila iz slavističnih okvirov — izšla je iz geografije. Dvema učiteljskima mestoma v Beogradu se je leta 1921 pridružilo še tretje v Skopju.¹⁶ Na zagrebški univerzi, ustanovljeni sredi sedemdesetih let preteklega stoletja, je bila posebna stolica za etnologijo s seminarjem osnovana šele leta 1924, čeprav so o njej razmišljali že četrto stoletja prej. Ljudsko slovstvo so medtem in še kasneje gojili na slavistiki, dokler se ni leta 1950 osamosvojila še folkloristika.¹⁷

Na Dunaju so pričeli s predavanji iz domače etnološke problematike leta 1892. Pobuda je izšla iz vrst etnologov, ki so se ukvarjali z neevropsko etnologijo in so bili v metodološkem pogledu bolj naravoslovno usmerjeni. Del etnološke problematike so na dunajski univerzi še nadalje gojili tudi germanisti.¹⁸

Slovaki so dobili svojo univerzo istega leta kot Slovenci. Vendar se v nasprotju z nami slovaški etnologi lahko pohvalijo, da je bila „etnografija med najstarejšimi študijskimi disciplinami filozofske fakultete na univerzi Komenskega v Bratislavi.“ S predavanji so začeli leta 1921, v organizacijskem pogledu v okvirih geografije. V Pragi so z osamosvajanjem kasnili; stolico za domačo etnologijo so leta 1932 preprosto prenesli v Prago iz Bratislave.¹⁹

Na Poljskem je bila ustanovljena prva etnološka katedra v Lwowu leta 1910.²⁰ Njej sta sledili katedri za etnologijo in etnografijo v Poznanu (leta 1920) in v Krakovu (leta 1926).²¹

V Rusiji je bila etnološka problematika na univerzi do revolucije in še leto, dve po njej sestavina širših raziskovalnih in učnih sklopov. Moskovska univerza je bila eno najpomembnejših središč zelo razvite ruske etnologije, ki se je povezovala zlasti z nekaterimi naravoslovnimi disciplinami. Po revoluciji je odmevnost etnologije še narasla: med leti 1925 in 1930 je obstajala na moskovski univerzi celo posebna „etnološka fakulteta“.²²

Iz povedanega je razvidno, da se je čas nastanka slovenske univerze bolj ali manj ujemal z razdobjem ustanavljanja stolic za etnologijo drugje po Evropi. V kolikor bi z rojstvom ljubljanske univerze zaživela tudi stolica za etnologijo, bi bile vsaj potencialno ustvarjene razmere za ustrezno vključitev slovenske etnologije v mednarodni razvojni tok. V odnosu do nekaterih nacionalnih etnologij bi se sicer kazala določena zamuda, ki pa bi jo bilo ob dodatnih naporih mogoče premestiti. Vendar si oblikovalci slovenske univerze glede etnologije, kot vse kaže, niso delali skrbi. Dogajanja na tujem jim v pogledu etnološkega študija pač niso bila ne pobuda in ne vzor.

Obstaja mnenje, da so ob ustanavljanju ljubljanske univerze in z njo filozofske fakultete upoštevali tudi praktične namene: „vzgajati poleg znanstvenega naraščanja profesorje za vse vrste srednjih šol...“²³ Ker etnologija tedaj ni bila srednješolski predmet, je razumljivo

PO 2622/83

vo, da ji to pri sestavljanju prvega učnega načrta za filozofsko fakulteto ni bilo v prid. Vendar so bile v omenjenem načrtu tudi vede, ki s srednjo šolo prav tako niso imele zveze.

Izredno važno je kajpak vprašanje, ali smo ob ustanavljanju univerze na Slovenskem imeli „primerne človeka“, ki bi univerzitetno vzgojo etnoloških kadrov lahko prevzel. Mimogrede smo že omenili, da se od slavistov po vsej verjetnosti za tako mesto ni nihče posebej zanimal, kakor tudi, da med slavisti in poleg njih, kot vse kaže, ni nihče nikogar usmerjal v pripravo za etnološko delo na domači univerzi. Za nekatere predmete, za katere to ni uspelo prej, so poskrbeli tudi že po ustanovitvi ljubljanske univerze. Vendar ne za etnologijo.

Na podlagi tega, kar smo povedali o indolenci slovenskih razumnikov do etnologije in etnološke problematike ob ustanavljanju univerze v Ljubljani, je mogoče napraviti en sam sklep. Izrazili smo ga že v drugi zvezi: „Ob indolenci do etnoloških vprašanj je slovenska humanistična inteligenca, kolikor je lahko skrbela za univerzo, tedaj nedvomno pokazala svojo razredno naravo.“²⁴ Kulturo okolje največjega dela slovenskega etnosa slovenske razumnike, ki so bili blizu univerzi ali so celo delali na njej, kot vse kaže, ni kaj prida zanimalo. Slovensko meščanstvo in inteligenca, ki mu je bila blizu, sta se navduševala nad ljudsko-kulturnimi vrednotami pač le dotlej, dokler sta si od njih obetala določene koristi. Ko je narodnokonstitutivna vloga ljudske kulture opešala, je do dobriše mere splahnelo tudi zanimanje zanjo. Tako na mladi slovenski univerzi za preučevanje ljudske kulture in za posredovanje spoznanj o njej ni bilo prostora. Za ljudstvo v njegovi življenjski realnosti pa meščanstvo in njegova inteligenca tudi že v prejšnjem, romantičnem razdobju, nista imeli pravega smisla. Tako torej ni bilo razredno utemeljenih pobud za uvedbo etnologije v univerzitetni učni načrt. Etnologija v času ustanavljanja slovenske univerze pač ni več sodila v lepoznanstvo oziroma je očitno še niso ponovno prištevali vanj.

Kljub temu, da se načrtovalci slovenske univerze za etnologijo niso potegovali, so jo po zakonu dobili: S kraljevim zakonom o ustanovitvi ljubljanske univerze, podpisanim 23. julija 1919, so namreč do nadaljnjega veljale tudi v Ljubljani uredbe o beograjski univerzi. Tam pa so, kot smo rekli, etnologijo imeli. Tako so bili na določen način ustvarjeni pogoji za javljanje kandidatov, ki bi bili pripravljeni predavati etnologijo. In ljubljanska univerza je dobila tudi kandidata.

Za mesto univerzitetnega učitelja za etnologijo se je potegoval Niko Županič. Vendar je moralo preteči celih dvajset let, da je ljubljanska univerza uvrstila Županiča med svoje profesorje. Razlogi za to so bili, kot kaže, različni in so težko opredeljivi. Bili so v marsičem osebne narave, zelo verjetno ne brez političnih primesi. Zasnovani so bili na meščanskem načinu reševanja univerzitetnih vprašanj: v prvo vrsto je bilo postavljeno vprašanje oseb, kot da bi bile univerzitetne katedre potrebne v prvi vrsti zaradi njih. Sicer pa slovensko meščanstvo, ki je s slovenskimi narodnimi interesi identificiralo svoje koristi, potrebe po etnologiji, kot rečeno, ni pretirano čutilo. V tem pogledu so se ob reševanju Županičevega problema razvijale zanimive razprave na sejah sveta filozofske fakultete. Tako so se nekateri tedanji najuglednejši univerzitetni profesorji, Slovenci, sredi dvajsetih let spraševali, ali je stolica za etnologijo v Ljubljani sploh potrebna. Da je „o potrebi etnologije pri Slovencih vsaka

ekskurzija odveč“, so morali le-te prepričevati njihovi kolegi, ki so prišli v Ljubljano iz drugih delov države.²⁵

Fakultetni svet se je s kandidato Nika Županiča ukvarjal nekaj let. Proti koncu leta 1925 je razpravo o tej temi v bistvu zaključil; seveda na škodo etnološke vede. Če je bilo dotlej na univerzi o etnologiji razmeroma zelo veliko govora, pri čemer so pobude prihajale predvsem od zunaj, je bilo vprašanje etnologije poslej postavljeno spet za dlje časa z dnevnega reda. Zato je neprepričljiva trditev, izražena ob desetletnici slovenske univerze, da si je fakultetni svet filozofske fakultete „mnogo prizadeval... da bi se izpopolnile stolice za etnologijo in etnografijo.“²⁶ Razlog za omenjanje etnologije v omenjenem svetu, leta 1928 celo za izvolitev ponovne komisije za „razmišljanje o izpopolnitvi etnografske stolice“, so bile pravzaprav le želje nekaterih študentov, da bi opravljali izpite iz etnološke skupine.²⁷

Potrditev teze, da so na ljubljanski univerzi z etnologijo kar naprej prav malo računali, je tudi sistemizacijski načrt za filozofsko fakulteto, nastavljen leta 1930 na fakulteti sami. Res sta tukaj zaobjeti tudi „etnologija in etnografija“, vendar le kot „izredna stolica ali docentura“. Pri tem so veljale redne stolice kot „glavne“ in izredne stolice in docenture kot „stranske“. Redne stolice naj bi predstavljale glavne predmete, izredne stolice in docenture pa stranske predmete. Med 23 rednimi profesurami torej tudi po desetletnem obstoju ljubljanske univerze še ni bilo mesta za etnologijo.²⁸ Pa tudi še nadaljnjih deset let ne.

Šele januarja 1938 je na izredni seji sveta filozofske fakultete dekan poročal, da je med glavnimi zahtevami fakultete med drugim „redna profesura za etnografijo... v ugodnem stadiju“. Prosvetno ministrstvo naj bi namreč zahtevek tudi za to mesto predložilo skupščinskemu finančnemu odboru.²⁹ Ni pa poročil, kako je fakulteta zahtevo po etnologiji, ki naj bi bila med „glavnimi zahtevami“ fakultete, dotlej izražala. To nas kajpak navaja na misel, da je zelo verjetno tudi to pot prihajala pobuda prvenstveno od zunaj. Zdi se, da je bila zasedba stolice za „etnologijo in etnografijo“ v poglavitem le kandidatova zasluga.³⁰

Niko Županič je bil izbran za rednega profesorja za etnologijo in etnografijo na seji sveta filozofske fakultete 1. junija 1940. Dva meseca kasneje je Županič zapustil mesto ravnatelja Etnografskega muzeja in je pričel z delom na Filozofski fakulteti. 22. novembra je imel v balkonski dvorani univerze nastopno predavanje o pradomovini Slovanov in o začetkih slovenskih narodov. Ob tej priliki je bilo naglašeno, da je za Slovence „vsekakor velika škoda, da je etnografska stolica ostala vseh 20 let nezasedena, čeprav je bila ustanovljena, saj bi v tem času lahko vzgojila že lep kader delavcev...“³¹ Podobno je ugotavljal Vilko Novak še ob petdesetletnici ljubljanske univerze: „S tem, da naša stroka celih dvajset let ni prišla na fakulteto, je bilo v vsakem pogledu zelo mnogo zamujenega v vzgoji strokovnjakov, v reševanju tedaj še dokaj živega ljudskega izročila, v muzejskem delu in znanstvenem raziskovanju.“³² Ker naj bi filozofska fakulteta že od začetka „združevala skoraj vse ožje „nacionalne“ znanstvene veje in pripeljala do njihovega bistvenega vzpona“³³, je bila torej etnologija v omenjenem pogledu redka izjema. Tega dejstva bi se pač veljalo zavedati tudi zunaj etnoloških strokovnih krogov.

1 Prim.: Dr. Fran Zwitter, Višje šolstvo na Slovenskem do leta 1918, Petdeset let slovenske univerze v

- Ljubljani, 1919–1969, Ljubljana 1969, str. 30, 34–37, 44.
- 2 Karel Dvořák, Die Ethnologie an der Prager Universitaet, Ethnologia slavica, 5, Bratislava 1974, str. 254.
  - 3 Glasnik SED 19 (1979), 3, str. 54.
  - 4 Matija Murko, Spomini, Ljubljana 1951, str. 135.
  - 5 Slavko Kremenšek, H genezi razmerja med etnologijo in slavistiko, Jezik in slovstvo, XXV, 1979/80, št. 6, str. 172.
  - 6 Anton Slodnjak, Uvod, v: Matija Murko, Izbrano delo, Ljubljana 1962, str. 9.
  - 7 Matej Rode, Slavistika v Sloveniji 1870–1919, Naši razgledi, 22. XII. 1978, str. 716.
  - 8 Vilko Novak, Delež zahodnih in vzhodnih Slovanov v raziskovanju slovenske ljudske kulture, Slavistična revija, 19 (1971), št. 4, str. 385.
  - 9 Petdeset let slovenske univerze v Ljubljani, str. 252.
  - 10 Prim.: Slavko Kremenšek, Družbeni temelji razvoja slovenske etnološke misli, Pogledi na etnologijo, Ljubljana 1978, str. 29–30.
  - 11 Vilko Novak, Abteilung für Ethnologie an der Philosophischen Fakultät in Ljubljana, Ethnologia slavica, 4, 1972, Bratislava 1973, str. 276.
  - 12 Zgodovina slovenske univerze v Ljubljani do leta 1929, Ljubljana, str. 210–212.
  - 13 Dr. Bogo Grafenauer, Življenje univerze od 1945 do 1969, Petdeset let slovenske univerze v Ljubljani, str. 158; Dr. Metod Mikuž, Gradivo za zgodovino univerze v letih 1919–1945, prav tam, str. 56.
  - 14 Janko Polec, Ljubljansko višje šolstvo v preteklosti in borba za slovensko univerzo, Zgodovina slovenske univerze v Ljubljani do leta 1929, str. 144–145.
  - 15 Vilko Novak, Etnologija, Petdeset let slovenske univerze v Ljubljani, str. 228.
  - 16 Mirko Barjaktarović, Sedamdeset godina etnologije na Filozofskom fakultetu u Beogradu, Glasnik Etnografskog instituta SANU, XXV (1976), str. 9–14; Borivoje Drobnjaković, Etnologija naroda Jugoslavije, I, Beograd 1960, str. 19–20, 23, 26.
  - 17 Vitomir Belaj, Das Werden der Ethnologie bei den Kroaten, Ethnologia slavica, 5, Bratislava 1974, str. 238 sled.
  - 18 Leopold Schmidt, Geschichte der österreichischen Volkskunde, Wien 1951, str. 111–114, 119–120, 131.
  - 19 Jan Michalek, Der Lehrstuhl fuer Ethnographie und Folkloristik an der Philosophischen Fakultät der Komenský-Universität in Bratislava, Ethnologia slavica, 4, Bratislava 1973, str. 268–269; K. Dvořák, Die Ethnologie an der Prager Universität, str. 259.
  - 20 Aleksander Posern-Zielinski, Etnografija jako samodzielna dyscyplina naukowa, v: Historia etnografii polskiej, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk 1974, str. 85.
  - 21 Józef Burszta, Research-work conducted at the Chair of Ethnography of Adam Mickiewicz University, Poznań, Ethnologia slavica, 4, Bratislava 1973, str. 256; Mieczysław Gladysz, Les etapes principales du développement de la Chaire d'Ethnographie des Slaves de l'Université Jagellonne a Cracovie (1926–1971), prav tam, str. 248.
  - 22 S. A. Tokarev, 50 Jahre sowjetische Ethnographie, Ethnogr.—Archaeol. Zeitschrift, 10, Berlin 1969, str. 18–19; isti, Ethnographie in der Moskauer Universitaet in den Jahren 1917–1970, Ethnologia slavica 4, Bratislava 1973, str. 273.
  - 23 Prof. dr. Bogo Grafenauer, Filozofska fakulteta, Petdeset let slovenske univerze v Ljubljani, str. 195.
  - 24 S. Kremenšek, H genezi razmerja med etnologijo in slavistiko, str. 173.
  - 25 Zapisnik 2. redne seje sveta filozofske fakultete v Ljubljani dne 16. 12. 1924. Zapisnike sej hrani dekanat FF.
  - 26 Zgodovina slovenske univerze v Ljubljani do leta 1929, str. 287; Delo naše univerze, Slovenec 18. 8. 1929.
  - 27 Zapisnika 3. redne in 6. izredne seje sveta filozofske fakultete 2. in 21. 5. 1928.
  - 28 Načrt sistemiziranja stolic za filozofsko fakulteto univerze v Ljubljani na fak. seji 17. 1. 1930; Zapisnika 7. izredne seje 1. 9. 1930 in 2. izredne seje fakultetnega sveta filozof. fak. 11. 5. 1931.
  - 29 Zapisnik 1. izredne seje sveta filozofske fakultete 20. 1. 1938.
  - 30 Prim.: Franjo Baš, Niko Županič (1876–1961), Etnološki pregled, 3, Beograd 1961, str. 141; T. Urbas, In memoriam Nika Županiča, Glasnik SED, III (1960–61), št. 3–4, str. 22–23.
  - 31 Nastopno predavanje dr. Nika Županiča, Jutro 23. 11. 1940.
  - 32 V. Novak, Etnologija, Petdeset let slovenske univerze v Ljubljani, str. 228.
  - 33 B. Grafenauer, Filozofska fakulteta, Petdeset let slovenske univerze v Ljubljani, str. 197.

SLAVKO KREMENŠEK

UČNI NAČRTI IN PROGRAMI ZA ŠTUDIJ ETNOLOGIJE NA FILOZOFSKI FAKULTETI V LJUBLJANI OD ŠTUDIJSKEGA LETA 1940/41 DO 1979/80.

Sestavek je nastal na podlagi seznamov predavanj od štud. leta 1940/41, učnih načrtov in programov, ki so ohranjeni na etnologiji od 1960. leta dalje in poročil filozofske fakultete od 1962/63 dalje. Predhodno je o študiju etnologije na ljubljanski univerzi obsežneje pisal Vilko Novak (V: Petdeset let slovenske univerze v Ljubljani).

Razmerje med pedagoškim in raziskovalnim delom ni podrobneje obravnavano, vendar sliko o tem do neke mere dajejo naslednji sestavki: Program znanstveno raziskovalnega dela Filozofske fakultete v Ljubljani, PZE za etnologijo (Ljubljana 1977), Slavko Kremenšek, Smernice etnološkega raziskovalnega dela (Glasnik SED 17/1977, št. 4), Isti, Družbeni temelji razvoja slovenske etnološke misli, (Pogledi na etnologijo Ljubljana 1978), Zmago Šmitek, Možnosti in naloge slovenske etnologije na področju raziskovanja evropskih in neevropskih kultur (Etnologija in sodobna slovenska družba, Brežice 1978).

Pedagoško delo je prikazano predvsem v predmetnikih, učnih programih in študijskih obveznostih, kar daje pregled nad znanjem, s katerim je odhajal v preteklosti diplomirani etnolog s fakultete. Dopolnilo temu je bibliografija študentskih nalog (Glasnik SED). Na koncu je podan predlog, kako naj bi bil organiziran študij v prihodnje.

Etnologija se je začela predavati na filozofski fakulteti v štud. leta 1940/41. Napovedano je bilo predavanje Začetki Slovanov in slovanskih narodov 4 ure in seminarne vaje 2 uri.¹ Prvi učitelj je bil redni profesor dr. Niko Županič, dotedanji ravnatelj Etnografskega muzeja in urednik Etnologa.² Študij etnologije je bil mogoč kot A in B predmet v povezavi z geografijo in zgodovino.³

Začeto delo, ki je z univerzitetnim študijem napovedovalo novo obdobje v stroki, je prekinila vojna. V štud. letih 1941/42, 1942/43 in zim. sem. 1943/44 so bila sicer napovedana predavanja, vendar je vprašanje ali so tudi potekala in kakšna je bila njihova vsebina.⁴

Po osvoboditvi so se predavanja ponovno začela v zim. sem. 1945/46. Napovedan je bil Kurz etnologije in etnografije I – II, Primorsko in Primorci I – II in seminarne vaje, skupaj šest ur tedensko.

Dotedanji dvopredmetnost študija so v povojnih letih postopoma ukinjali. Najprej je bila leta 1947 enopredmetnost samo poudarjena, dokler niso z reformo 1949. leta uvedli enopredmetne skupine.⁵ Glavnino etnološkega študija so predstavljali drugi predmeti: osnove družbenih ved, prehistorična in slovanska arheologija, obča zgodovina, zgodovina narodov Jugoslavije, antropogeografija, materni sodobni in knjižni jezik z dialektiko, pedagogika, predvojaška vzgoja, specialna predavanja in fakultativno tuj jezik in živi neslovanski balkanski jezik. Etnološki predmeti so bili trije: obča etnologija z osnovami antropologije, posebna etnologija, ki je obravnavala južne Slovane, balkanske, evropske in neevropske narode ter etnološka muzeologija in zaščita.

Tudi po številu ur so prevladovali neetnološki predmeti. Za etnologijo je bilo predpisano štiri ure predavanj in dve uri vaj skozi vsa štiri leta, za etnološko muzeologijo in zaščito tri ure predavanj v četrtem letniku.

Študijske obveznosti so bile naslednje: po drugem semestru: 2 kolokvija in 2 izpita, po tretjem semestru: kolokvij in 2 izpita, po četrtem semestru: kolokvij in 5 izpitov, po šestem semestru: 5 izpitov, po sedmem semestru: izpit, po osemem semestru: kolokvij, izpit in diplomski izpit.

Kakšni so bili učni programi, ni podatkov, pač pa nekaj o tem izvemo iz naslovov predavanj. Predavanja iz obče etnologije so obravnavala naslednje: metodika etnologije, nekoliko važnih vprašanj iz splošnega narodoznanstva in narodopisja, elementi ljudske kulture, novejša naziranja o postanku rodbine in plemena, folklor in umetnost, tehnološka etnologija, etnološke metode, ergologija in psihologija, uvod v etnologijo, splošna etnologija, etnološka geografija, družina, družba, religija, magija, etnološke teorije in metode o postanku rodbine, plemena, države, oris fizetnologije. Posamezna predavanja so trajala od enega do treh semestrov.

V predavanjih iz regionalne etnologije je bilo največ časa namenjenega Slovincem, kjer je bila obravnavana: materialna kultura, ljudska noša, narodna noša, duševna kultura, folklor, šege in običaji, tradicionalno slovstvo, pravni običaji in pravne starine, miselnost kmeta. Predavanja so trajala od enega do pet semestrov.

Drugi jugoslovanski narodi so bili zajeti le v občasnih predavanjih z naslednjimi temami: etnografija Hrvatov, Srbi Plinija in Ptolomeja, tradicionalno slovstvo Slovencev, Hrvatov in Srbov. Občasno in le delno so bili zajeti v predavanjih tudi drugi narodi in ljudstva: začetki Slovanov in slovanskih narodov ter etnografija Afrike. Kurzi predavanj so trajali od enega do treh semestrov.

Etnološka predavanja in vaje je na etnologiji vodil do štud. leta 1956/57 redni profesor dr. Niko Županič. Etnologija je imela od leta 1948 še asistenta dr. Vilka Novaka, ki je bil izvoljen za docenta leta 1951, a je bil na to mesto imenovan šele leta 1955.

Vilko Novak je bil od letnega sem. štud. leta 1950/51 honorarni predavatelj za etnologijo na geografiji, ki je bila v sklopu matematično prirodoslovne fakultete, pozneje oddelka. Etnologijo so poslušali študentje drugega letnika do štud. leta 1959/60. Predavanja so dajala pregled obče etnologije in etnografije južnih Slovanov (dve uri predavanj, ura vaj). Na etnologiji je začel predavati v štud. letu 1955/56 in po upokojitvi Nika Županiča je bil v štud. letu 1957/58 zopet edini učitelj na oddelku.

Kje so vzroki za tako stanje na etnologiji? Poleg slabosti znotraj stroke⁶ gotovo tudi v neustrezni kadrovske politiki fakultete, ki nase nikoli ni gledala kot na celoto, ampak je bilo njeno delo in načrtovanje samo seštevek ambicij, zmoglosti in položaja posameznih strok.

Z reformo študija 1958. leta so bile ukinjene enopredmetne skupine in uvedene dvopredmetne. Večje ali manjše spremembe učnih načrtov pa so pozneje sledile še vsakih nekaj let. Vendar nobena sprememba do zdaj še ni mogla zadovoljivo rešiti vsebine in trajanja A in B predmeta. Zato se vedno bolj kaže tendenca po ponovnem uvajanju samostojnih skupin, kar so nekatere skupine že storile.

Po uvedbi dvopredmetnega študija se je z reformo univerze začela uveljavljati v štud. letu 1961/62 stopenjska oblika študija.⁷ Po novem učnem načrtu je trajal študij etnologije na prvi in na drugi stopnji po štiri semestre. Za vpis na drugo stopnjo se je zahteval diplomski izpit prve stopnje, ki je bil pismen in usten.

Etnologija se je povezovala na prvi stopnji z zgodovino, umetnostno zgodovino in geografijo, na drugi stopnji pa poleg teh treh še z arheologijo.

Že na začetku reforme se je postavilo vprašanje o smotrnosti uvedbe stopenjskega študija. Izkušnje so nato pokazale, da je bil stopenjski študij primeren predvsem za tiste predmete, ki so usposabljali učitelje za razredni pouk, za etnologijo pa taka delitev ni bila primerna. O novem programu študija je tedaj razpravljala slovenska podružnica Etnološkega društva Jugoslavije, ki je ugotovila, da etnološka stroka ne potrebuje diplomantov prve stopnje.⁸

Drugo vprašanje je bilo, kaj naj da študentu prva stopnja in kaj druga. Če naj bi prva stopnja zajela pregledno vso snov, bi se bilo na drugi stopnji težko izogniti ponavljanju pri poglobljanju posameznih poglavij. Poudarjeno je bilo, naj „fakulteta uči predvsem teorijo, na drugi in tudi na prvi stopnji“ in od študentov naj bi zahtevala toliko dejstev in posplošitev, „kolikor jih je potrebno za oblikovanje stroki ustreznega mišljenja“.⁹ Ena od praktičnih rešitev problema je bila ta, da se je poleg predavanj obravnavala snov problemsko na seminarjih. S tem se je lahko povečala aktivnost študentov, njihovo kritično in samostojno mišljenje.

Kljub takim delnim rešitvam, je obveljalo tudi mnenje, naj bi program potekal nedeljeno vsa štiri leta za tiste predmete, kjer uvedba stopenjskega študija ne bi bila ustrezna. Študentje pod B naj bi tematiko, ki ni bila predavana, dopolnili z literaturo.¹⁰

Namen študija etnologije, ki je bil naveden v učnem programu za prvo stopnjo 1962. leta, je bil „usposobiti samostojne raziskovalce ljudske kulture v inštitutih in muzejih“. Slovenska podružnica EDJ se je zavzemala za dopolnjeno formulacijo: „usposobiti samostojne raziskovalce ljudske kulture v inštitutih, pedagoge in muzeologe“.

Na etnologiji sta od 1955. leta tekla sistematična kurza obče etnologije in etnologije južnih Slovanov, od leta 1960 pa še kurz etnologije Evrope. Učni načrt je 1962. leta obsegal na prvi stopnji naslednje predmete: občo, narodno in evropsko etnologijo, antropologijo in proseminarske vaje. Na drugi stopnji je obsegal narodno etnologijo z vajami, neevropsko etnologijo in etnološko muzeologijo.

Predavanja iz obče etnologije za prvi letnik so vsebovala pregled razvoja etnologije s smermi, metodami in predstavniki ter sistematiko po temah: lov, ribolov, nabiralništvo, poljedelstvo, živinoreja, prehrana, obrti, orožje, bivališča, promet, noša, življenjske šege, družinsko sorodstvene zveze, namenske zveze, pravo, verovanje, umetnost, znanje.

Narodna etnologija se je predavala vseh osem semestrov dve uri tedensko. Zajemala so pregled razvoja jugoslovanske etnologije in sistematiko. Podrobneje so bila predstavljena poglavja: nabiralništvo, lov, ribolov, poljedelstvo, živinoreja, ljudske obrti, prehrana, promet, bivališča, noša, življenjske, letne in delovne šege, pravno življenje, ljudsko verovanje, ljudsko pesništvo, pripovedništvo, likovna umetnost, glasba, medicina in ljudsko znanje. Predavanja iz evropske etnologije so bila predpisana dve uri tedensko za drugi letnik. Obsegala so pregled ljudske kulture slovanskih (razen jugoslovanskih), romanskih, germanskih, ugrofinskih in drugih narodov Evrope.

Neevropska etnologija, ki je bila za študente pod A dve uri tedensko v tretjem in četrtem letniku, je obsegala pregled Avstralije, Oceanije, Amerike, Afrike in Azije.

Antropologija je bila v prvem letniku dve uri tedensko. Obsegala je pregled razvoja primatov do prednikov sapiensa in osnove osteologije. Člani slovenske podružnice EDJ so bili mnenja, da takšen program antropologije za študij etnologije ni primeren in naj bi antropologija pri naslednji spremembi učnega načrta odpadla.

Proseminarske vaje, ki so bile v prvih letnikih dve uri tedensko, so imele namen seznanjati študente s strokovno literaturo, branje in analizo tekstov, uvajanje v pisanje in branje referatov ter razpravljanje. Uvajanju v strokovno in raziskovalno delo so bile namenjene še seminarske vaje 2 uri tedensko v tretjem in četrtem letniku, terenske vaje in počitniške prakse. K temu so člani slovenske podružnice EDJ dodali še muzejsko prakso.

Študijske obveznosti so bile naslednje: na prvi stopnji je bil po 2. semestru izpit iz obče etnologije in osnov narodne etnologije, referat in mesec dni prakse; za vpis na drugo stopnjo se je zahteval diplomski izpit prve stopnje, ki je bil pismen in usten. Na drugi stopnji so morali študentje pod B izdelati še seminarsko nalogo. Študentje pod A so bili dolžni do diplome izdelati še referat in diplomsko nalogo ter opraviti dva meseca prakse. A diplomski izpit je bil pismen in usten.

Do leta 1960 je vse delo na oddelku vodil en sam učitelj, dr. Vilko Novak, ki je predaval občo, narodno in evropsko etnologijo, vodil seminarske in terenske vaje, prakse in ekskurzije. Leta 1960 je dobil oddelek asistenta Slavka Kremenška, ki je vodil proseminarske vaje do konca štud. leta 1966/67, vaje iz neevropske etnologije v štud. letu 1965/66 in predavanja iz etnologije za sociologe v štud. letu 1963/64. Neevropsko etnologijo je občasno predaval dr. Milovan Gavazzi (v štud. letih 1965/66 in 1966/67). Antropologijo je predavala skupaj za etnologe in arheologe dr. Zlata Dolinar – Osole iz Biotehniške fakultete. Stanje se je zboljšalo v štud. letu 1967/68, ko je prevzel katedro za občo in neevropsko etnologijo dr. Slavko Kremenšek.

V štud. letu 1964/65 so potekale priprave novega študijskega programa. Postopoma so se ukinjale diplome prve stopnje na predmetih, kjer je trajal študij štiri leta. Na etnologiji so bile spremembe naslednje: v štud. letu 1966/67 je bil za študente etnologije pod A uveden študij enega od zahodnih ali vzhodnih slovanskih jezikov po 2 uri tedensko vseh osem semestrov, nemščina 2 uri tedensko osem semestrov za študente pod A, šest semestrov za študente pod B, ukinjena je bila antropologija.

V študijskem načrtu 1971. leta je bila etnologija označena kot zgodovinska znanost, ki se „posveča tistemu delu zgodovinskega razvoja, ki ga označujemo kot ljudski način življenja in ljudska kultura“. Študij etnologije je bil namenjen „usposabljanju raziskovalcev in posredovalcev znanja o življenju in kulturi temeljnih družbenih plasti posameznih etničnih skupin.“¹¹ Temelj študija je ostala še vedno narodna etnologija, več pozornosti pa je bilo namenjeno še metodološkim in metodičnim vprašanjem. Jeziki so ostali zaradi boljšega spremljanja tuje literature.

Učni načrt iz leta 1971 je za etnologijo obsegal naslednje predmete: študij pod A: obča, narodna, evropska in neevropska etnologija, seminarske vaje, etnološka muzeologija, slovenski in nemški jezik. Študij pod B:

obča, narodna, evropska in neevropska etnologija, seminarske vaje in nemški jezik.

Študijske obveznosti so bile naslednje: študij pod A po prvem semestru kolokvij, po drugem semestru 2 kolokvija in izpit, po četrtem semestru štirje izpiti, po šestem semestru 2 kolokvija in do diplome 6 izpitov. Študij pod B po prvem semestru kolokvij, po drugem semestru kolokvij in izpit, po četrtem semestru štirje izpiti in B diplomski izpit, po šestem semestru dva izpita. Poleg tega je bil za drugi letnik predpisan referat, za tretji seminarska in za četrti diplomatska naloga. Nadalje so bile predpisane tri petnajstdnevne prakse na terenu, dve enotedenski praksi v muzeju v 3. in 4. letniku in 10 dni ekskurzij. Diplomski izpit je bil pismen in usten.

Učni programi: predavanja iz obče etnologije so obsegala obravnavo pojmov etnos in kultura, razmerje etnologije in etnografije do folkloristike, kulturne in socialne antropologije ter kulturne zgodovine. Sledil je pregled razvoja etnološke stroke, posebno njenih metodoloških usmeritev in obravnava stanja v sodobni etnologiji s teoretičnimi izhodišči za delo v prihodnje. Nadalje so bile obravnavane oblike etnoloških klasifikacij in etnološka sistematika po poglavitnih sestavinah: gospodarstvo, prehrana, noša, bivališča, sorodstvene in namenske zveze, socialna diferenciacija, pravne norme, šege, ljudsko znanje in mišljenje, verska zavest, umetnost.

Narodna etnologija je bila razširjena z uvodom v regionalno etnologijo. Poudarek je bil na slovenski problematiki, ki je bila dopolnjena s primerjalnim gradivom narodov Jugoslavije in splošno evropsko in neevropsko etnologijo. V sistematiko so bila dodana nekatera poglavja: čebelarstvo, vinogradništvo, ljudska trgovina, zadruge, bratstvo, starostne skupnosti, igre, gledališče, jezik, čtivo.

Pri evropski etnologiji je bil dodan podroben pregled Indoevropcev z obravnavo njihove prvotne domovine, skupin in kulture ter obravnava predindoevropskih kultur v Evropi.

Neevropska etnologija se je obravnavala po kontinentih: Afrika, Amerika, Azija, Avstralija in Oceanija. Podan je bil pregled etnogeneze, poglavitne značilnosti v življenju in kulturi na posameznih območjih.

V štud. letu 1970/71 se je začel predavati še predmet muzeologija in konservatorstvo skupaj za etnologe, arheologe in umetnostne zgodovinarje. Ob izdelavi novega študijskega programa filozofske fakultete, ki je bil poslan v javno razpravo 1977. leta, se je ponovno postavilo vprašanje A in B študija.^{1,2} Etnologija je v svojem učnem načrtu predlagala za B predmet štiri semestre študija, vendar je obveljalo za nefilološke skupine obiskovanje seminarskih vaj in izdelava seminarske naloge še v 5. in 6. semestru. To ni bistveno pripomoglo k skrajšanju študija in večjemu poglobljanju pri A predmetu, ker je v praksi obveljalo, da se opravlja B diplomski izpit med tretjim letnikom.

Novosti v predmetniku so bile za A predmet v štud. letu 1977/78 naslednje: študij jezika je bil skrajšan na dve leti in sicer po izbiri nemški, italijanski ali madžarski jezik v prvih dveh letnikih po 4 ure, vzhodni ali zahodni slovanski jezik v tretjem in četrtem letniku po dve uri. V tretjem letniku sta bila dodana dva izbirna predmeta po dve uri tedensko. Predvideni so bili arhivistika, politična ekonomija, slovenska dialektologija in statistika, vendar sta bila pri realizaciji v štud. letu 1979/80 uvedena dva druga obvezna predmeta: etnologija in arhitektura ter

slovensko ustno slovstvo. Od štud. leta 1978/79 dalje so tekla za vse štiri letnike še predavanja etnologija in zgodovina.

Nekatere druge spremembe, ki so se deloma že pred tem izvajale so bile naslednje: ukinjen je bil pismen diplomski izpit in praksa za študente pod B, uveden je bil zagovor A diplomatske naloge, za študij pod A je bilo predpisano 40 dni prakse, od tega 20 dni na terenu, 10 v muzeju in 10 dni v spomeniškem varstvu.

V letih od 1970 do 1975 se je oddelek kadrovske okrepil: 1970 je bila izvoljena za asistentko Duša Krnel, 1971 je bila nastavljena bibliotekarka Mojca Ravnik, 1973 je bil nastavljen stažist Zmago Šmitek, ki je bil 1974. izvoljen za asistenta, 1975. leta je bil nastavljen stažist Janez Bogataj, ki je bil izvoljen za asistenta 1977. leta, 1979. leta je bila izvoljena Mojca Ravnik za strokovno sodelavko.

S štud. letom 1975/76 je odšel v pokoj dolgoletni profesor dr. Vilko Novak, ki je honorarno predaval narodno etnologijo še v letih 1976/77 in 1977/78. Zaradi neustrezne kadrovske politike v preteklosti je bil na etnologiji zopet en sam učitelj dr. Slavko Kremenšek.

Številne obveznosti pri izvajanju učnega programa so prevzeli asistenti, ki so v tem času opravljali še veliko organizacijskega dela, ker se je razširila raziskovalna dejavnost in stroka na novo organizirala v okviru društva. Vse to je dokaj oviralo njihov lastni hitrejši strokovni razvoj in doseganje ustreznih akademskih naslovov.

Asistentje so razen proseminarskih vaj, ki so jih vodili od 1971. leta, vodili še od 1975/76 seminarske vaje z mentorstvom pri proseminarskih, seminarskih in diplomskih nalogah, vaje iz etnologije Slovencev v štud. letih 1978/79 – 1979/80 in vaje iz etnologije Evrope v štud. letih 1977/78 – 1978/79, kar je praktično pomenilo pripravljati predavanja. Izpeljavo programa iz etnologije Evrope je v štud. letu 1979/80 prevzel profesor dr. Slavko Kremenšek, ki je sodeloval pri izpeljavi tega programa še v štud. letu 1977/78.

Vse te objektivne in subjektivne težave pa niso ovirale rasti kvalitete študija. Razširitev predmeta etnologije in novi metodološki koncepti so se uvajali pri delu s študenti, kar se je, med drugim, odražalo v dvigu kvalitete nalog in razprav pri vajah. Pri seminarskih vajah so se izbirale najboljše naloge za objavo in prvih trinajst nalog je bilo objavljenih v samostojni številki Problemov (197, 4/1980). Sistematično so se začele pisati in objavljati ocene diplomskih nalog v Glasniku SED. Tri študentke so dobile za diplomatske naloge Prešernovo nagrado za študente. V razširjeno raziskovalno dejavnost se je vključevalo večje število študentov, najprej v sondažno raziskavo Galjevice, nato v raziskovalni nalogi Vitanje in Način življenja med NOB na Cerkljanskem. Študentje in diplomanti so sodelovali v večjem številu na dveh etnoloških posvetovanjih: 1974. leta na posvetovanju EDJ v Kruševcu na temo Etnološko raziskovanje mestnih in obmestnih naselij in 1979. leta na posvetovanju SED v Novi Gorici na temo Način življenja Slovencev 20. stoletja.

Poleg vključevanja v raziskovalno delo na fakulteti, so se študentje seznanjali s strokovnim in raziskovalnim delom tudi v okviru praks, ki so bile od leta 1974 bolj sistematično organizirane v povezovanju z različnimi ustanovami, kjer delujejo etnologi.

Stalna oblika seznanjanja študentov z dogajanjem v stroki in na drugih sorodnih področjih so večerna predavanja, ki tečejo od štud. leta 1978/79 dalje.

Poleg dodiplomskega študija je bil v štud. letu 1971/72 uveden še podiplomski študij. Smer Etnologija Slovencev obsega naslednje predmete: slovenska etnologija, temelji etnološke znanstvene teorije in razvoj etnologije v Evropi. Glede na zanimanje in usmeritev kandidatov so dodani še predmeti, ki se vežejo na magistrsko temo.

Po pregledu, kako je potekal študij etnologije do zdaj, se postavlja vprašanje, kako organizirati študij v prihodnje. Najustreznejše bi bilo organizirati samostojno skupino tako, da bi poleg etnoloških predmetov vsakdo vpisoval še določeno število predmetov, ki se predavajo na filozofski fakulteti ali na drugih fakultetah. Predmeti bi se delili v tri skupine: etnološki, izbirni in skupni, ki so predpisani za celo fakulteto.

K sedanjim etnološkimi predmetom, ki jih sestavljajo obča etnologija, etnologija Slovencev, etnološko preučevanje slovenskega izseljenstva, etnologija narodov in narodnosti Jugoslavije, ljudstva sveta, bi bilo potrebno dodati še nekatere predmete glede na raziskave, ki bi takrat tekle. Razvijati bi bilo potrebno statistiko, demografijo in računalništvo za etnologe, etnologijo družbenih skupin, etnološko muzeologijo, etnološko varstvo spomenikov, turistično etnologijo ipd. Pedagoško delo bi moralo biti še v večji meri kot sedaj povezano z raziskovalnim delom, bolj usmerjeno k razvijanju metodologije in manj k dajanju samih pregledov. Vzporedno s tem bi bilo potrebno razvijati dober dokumentacijski sistem, z vsemi potrebnimi podatki o literaturi in virih, ki so potrebni za raziskovalno delo.

V drugo skupino izbirnih predmetov bi sodili poleg dosedanjih dveh, etnologije in arhitekture ter slovenskega ustnega slovtva, še pregled jugoslovanske zgodovine, socialna psihologija, posamezne sociologije npr. kulture, religije, lokalnih skupnosti, družine, etnomuzikologija, arhivistika, jeziki ipd. Predmeti bi se izbirali glede na raziskovalne potrebe in glede na aktualnost tem, ki jih obravnavajo.

K tretji skupini predmetov, ki so predpisani za vso fakulteto, bi bilo potrebno dodati še slovenski knjižni jezik z osnovami pisanja strokovnih tekstov.

Tako sestavljen učni načrt bi bil bolj interdisciplinaren, kot je sedanje povezovanje z različnimi A in B skupinami, ker bi omogočal študentom širše znanje z različnih področij, ki so zastopana na filozofski fakulteti. Omogočiti pa bi bilo potrebno še vpisovanje predmetov na drugih fakultetah.

Obenem pa bi predavanja in vaje iz etnologije lahko vpisovali tudi študentje drugih predmetov in fakultet, podobno kot so že tekla predavanja za geografe, arheologe in sociologe.

Tako organiziran študij etnologije bi dajal boljše etnološko znanje, omogočal bi večje vključevanje v raziskovalno delo in razširil bi pogled na druga področja. Diplomants takim znanjem bi se tudi lažje zaposloval na različnih področjih.

- 4 Sezname predavanj za štud. leta 1941/42, 1942/43, 1943/44
- 5 (Bogo Grafenauer) Filozofska fakulteta. Petdeset let slovenske univerze v Ljubljani, Ljubljana 1969, 195 – 198
- 6 Prim: Slavko Kremenšek. Družbeni temelji razvoja slovenske etnološke misli. Pogledi na etnologijo, Ljubljana 1978, 9 – 65
- 7 Študijski načrt 1960, Učni program za etnologijo na prvi stopnji, maj 1962, na drugi stopnji, marec 1963
- 8 Dopis Podružnice EDJ za Slovenijo 19. 12. 1962
- 9 Poročilo o delu Filozofske fakultete v Ljubljani v štud. letu 1962/63, str. 7
- 10 Poročilo o delu Filozofske fakultete v Ljubljani v štud. letu 1963/64, str. 7
- 11 Program za študij etnologije, Ljubljana 1971
- 12 Študijski program Filozofske fakultete v Ljubljani, 1977

DUŠA KRNEL-UMEK

OBČA ETNOLOGIJA IN METODOLOGIJA

Današnja delitev PZE za etnologijo na katedro za regionalno etnologijo in katedro za splošno etnologijo in metodologijo ima svoj izvir še v predvojnem razdobju, v tedaj veljavnem razlikovanju med etnologijo in etnografijo. Pomeni pa tudi pred nedavnim izvedeno korekcijo, s katero je bila tako imenovana neevropska etnologija uvrščena med druge regionalne etnologije. S tem je bila odpravljena sled razlikovanja na primer na nemška strokovna okvira t. i. Völkerkunde in Volkskunde.

Predmet obča etnologija je v svoji genezi tudi v našem študijskem sistemu povezan z nemško Allgemeine Völkerkunde, torej tudi z omenjenim razlikovanjem med etnologijo in etnografijo. Obča etnologija bi bila tako po svojem izviru in deloma tudi še v skladu z današnjo rabo v nemškem kulturnem prostoru ali tudi zunaj njega pridržana strokovni obravnavi v razvoju zaostalih etničnih skupin in njihovih kultur. Ker pa je delitev različnih stopenj v razvoju na različne vede, vsaj kar se etnološke problematike tiče, iz več razlogov nevzdržna, je treba seveda tudi predmet obča etnologija oblikovati na novo. Poskus v tej smeri predstavlja na primer leta 1973 objavljeni učbenik Obča etnologija, ki pa nas seveda vse manj zadovoljuje.

Med temeljne naloge v nadaljnji izgradnji predmeta sodi odstranjanje vsakršnih ostankov razlikovanja med etnologijo in etnografijo, med Völkerkunde in Volkskunde in kar je še takih delitev. To bi moralo priti do izraza tako v poglavjih o etnološki sistematiki kot o zgodovini vede. V obstoječem učbeniku omenjena naloga ni opravljena v zadovoljivi meri; to velja posebej za zgodovino stroke. Komparativno zasnovani prikaz razvoja etnologije v obeh njenih razvojnih tokovih in s posebnim ozirom na domačo problematiko sodi tako med nedolžljive naloge.

Izhodiščnega značaja za nadaljnji razvoj slovenske etnologije je nedvomno zadovoljiva opredelitev predmeta. Spričo poudarjanja, da sta predmet našega strokovnega zanimanja tako imenovani način življenja in tako imenovana ljudska kultura, je razumljivo, da bo treba to

Opombe

- 1 Seznam predavanj 1940/41
- 2 Etnolog 13/1940 je bil označen kot Glasnik Etnografskega društva, Etnografskega muzeja in Etnološkega seminarja na univerzi v Ljubljani
- 3 (Vilko Novak) Etnologija. Petdeset let slovenske Univerze v Ljubljani, Ljubljana 1969, 228 – 231

predmetno oznako še poglobljati in izpopolnjevati; to tako v odnosu do predmeta sosednih strok kot v pogledu nadaljnje sistemizacije etnološke problematike. Teoretično utemeljevanje omenjenih predmetnih kategorij šteje mo med poglavitne naloge obče etnologije.

Opredelevanje nalog in ciljev etnološke vede se nam v poglavitnem steka v vzgojo zgodovinskega načina mišljenja in to na ravni zgodovinskega dogajanja, ki ga vsakdo sooblikuje in sodoživlja. Ker je problematika vsakdanjosti, ki je predmet etnološke vede, vsakemu človeku najbolj blizu, lahko upravičeno pričakujemo, da utegne biti omenjena vzgoja na osnovi te tematike tudi najbolj uspešna. V okviru obče etnologije kaže zato skrbeti za teoretično podlago zahteve po večji soudeležbi etnologije v našem vzgojnoizobraževalnem sistemu. Teoretično utemeljitev pa zahtevajo tudi posegi etnologov v različna druga pereča družbena vprašanja in družbene procese. Tako bo treba v okviru obče etnologije in ob njej poleg metodologije zgodovinskih ved v bodoče v večji meri razvijati tudi druge metodične prijeme.

Ob obči etnologiji je v oznaki katedre za splošna vprašanja izpostavljena metodologija. To seveda namerno, saj je takšna ali drugačna metodološka usmeritev podlaga razreševanja vseh drugih problemov teoretičnega značaja. Ker sta v okvirih slovenske etnološke vede za sedaj najbolj izraziti pozitivistična in genetično-strukturalna ali marksistična usmeritev, kaže v bodoče tema smerema posvetiti tako v okviru pedagoških kot raziskovalnih nalog temu ustrezno pozornost. Izpopolnjevanje genetično-strukturalnega metodološkega pristopa, ki zahteva tudi ureditev odnosov z drugimi podobno naravnanimi disciplinami, je vsekakor naša osrednja naloga.

SLAVKO KREMENŠEK

METODIKA

Sistematično so bili študentje seznanjeni z načini in tehniko etnološkega dela šele od študijskega leta 1955/56 dalje pri Vilku Novaku in njegovih predavanjih iz obče etnologije ter seminarških vajah. Pred tem zasledimo sicer v seznamu predavanj tudi metodično tematiko pri predavanjih Nika Županiča in sicer v študijskem letu 1946/47 (Npr.: metodika etnologije, metode etnologije, ergologija in psihologija). O metodičnih vprašanjih se študentje danes seznanijo pri predavanjih Slavka Kremenška iz obče etnologije, poseben kurz pa je tem vprašanjem namenjen pri proseminarskih vajah.

V okviru vaj se študentje prvega letnika seznanijo z vprašanji etnološke metodike, viri in oblikami (načini) etnološkega strokovnega dela. To znanje v višjih letnikih poglobljajo še zlasti pri konkretnih raziskavah v okviru seminarških in diplomskih nalog. Pri vajah iz metodike se naučijo razlikovati med viri in literaturo, spoznajo številne načine predstavitve virov, načine zbiranja etnološke dokumentacije ipd. Posebno pozornost posvečamo ustreznemu izrabljanju najrazličnejših virov in pa kritiki virov, ki predstavlja eno od osrednjih poglavij etnološke metodike. Ob načinih zbiranja etnološke dokumentacije se študentje seznanjajo s številnimi tehnikami dela, delovnimi pripomočki in vrstami ter načini pristopov na terenu. Mnoge od njih praktično spoznajo na ekskurzijah in v proseminarskih referatih (programih), ki jih morajo izdelati. Študentje se seznanijo tudi z načini posredovanja rezultatov raziskovalnega dela in s sodobnimi oblikami etnološkega dela, ki se navezujejo na monografske raziskave, daljše bivanje v nekem okolju in uporabo delovnih metod drugih strok. V enaki meri spoznajo tudi vse ustaljene in starejše metode dela, kot npr. kartografska metoda ipd. V bodoče si bomo prizadevali tudi metodiko etnološkega dela še bolj povezati s konkretnimi študentskimi nalogami. V mislih imamo predvsem seminarske in diplomske naloge, ki bodo morale odražati poznavanje tudi teh strokovnih vprašanj. Okviru etnološke metodike ostajajo še naprej široki in predvsem odprti. Zavedamo se stalne potrebe po spreminjanju in še zlasti dopolnjevanju. Metodika stroke raste iz vedno novih raziskovanj, ta pa iz metodološke orientacije.

27. 10. 1980

JANEZ BOGATAJ

ETNOLOGIJA SLOVENCEV

Problematika etnologije Slovencev se je v štiridesetletnem razvoju PZE za etnologijo predavala pod različnimi naslovi in v različno širokih okvirih. V našem prispevku bomo predstavili kratko zgodovino predmeta, predavanj in vaj, nakazali bomo tudi nekatere smernice za delo v bodoče. Predstaviti želimo vzoredne sestavine pedagoškega in raziskovalnega programa, ekskurzije, terenske vaje in počitniško prakso. O etnoloških vprašanjih Slovencev izven matične domovine pa bo govor v posebnem prispevku (Gl. prispevek Mojce Ravnik!).

Dvajsetletno „čakanje“ etnologije, „da pride“ na Univerzo je imelo velike posledice na področju vzgoje strokovnega kadra in siceršnjega znanstvenega prizadevanja. Z našega vidika bi bila v tem obdobju do leta 1940

potrebna predvsem domača etnologija (t. j. etnologija Slovencev), ki je imela tudi že dovolj tradicije.¹ Druge znanosti o Slovencih so si že v dvajsetih letih utrdile svoj položaj in sloves, zato je bila uveljavitev etnologije toliko težja. Z zimskim semestrom 1940/41 so se začela predavanja na Etnologiji z etnografijo. Vendar pa moramo z vidika etnološke problematike Slovencev poudariti, da se je Niko Županič najbolj posvečal naši najstarejši zgodovini in etnogenezi, sistematično pa „slovenske ljudske kulture“ ni raziskoval. Do leta 1943, ko je Županič zapustil Ljubljano in so bila do osvoboditve predavanja prekinjena, so študentje poslušali predavanja o „začetkih Slovanov in slovenskih narodov, o slovanskih starožitnostih, narodu in rasi ter o socialnih in rasnih momentih pri narodnosti. Predavanja so le posredno zadevala vprašanja narodne etnologije in so bila seveda tudi odraz izrednih, vojnih razmer. V prvih letih dela etnološkega oddelka torej niso bila predavanja usmerjena v sistematične preglede. Šele po osvoboditvi so se z zimskim semestrom 1945/46 poleg kurza obče etnologije (Kurz etnologije in etnografije) začela tudi bolj zaokrožena predavanja iz slovenske etnologije. Tako so študentje med leti 1945 in 1954 poslušali pri Niku Županiču predavanja o Primorski in Primorcih, materialni kultura slovenskega ljudstva, slovenski folklori in običajih, o pravnih običajih in pravnih starinah slovenskega ljudstva, o miselnosti slovenskega kmeta, noši Slovencev itd. Podrobnejše analize teh predavanj žal ne moremo podati, ker nam besedila niso na voljo.

Pomembno razširitev obsega vaj in predavanj ter predvsem pričetek sistematičnega dela na področju slovenske etnologije pomeni študijsko leto 1955/56, ko je postal Vilko Novak docent na oddelku. Pred tem je imel Novak (od 1951) tudi na geografiji predavanja in vaje iz obče etnologije in ljudske kulture južnih Slovanov. Novak je predaval na geografiji do študijskega leta 1959/60.

Leta 1957 je odšel Niko Županič v pokoj in Vilko Novak je do leta 1967 ostal edini učitelj na oddelku, ki se je od študijskega leta 1950/51 naprej imenoval etnološki. Že v študijskem letu 1955/56 je Vilko Novak pričel s sistematičnim kurzom etnologije južnih Slovanov, kar je pomenilo tudi začetek primerjalnega študija slovenske ljudske kulture. Tudi s svojim osebnim raziskovalnim delom je bil Novak usmerjen v raziskovanje strukture slovenske ljudske kulture, ljudskega gospodarstva ter zgodovine etnologije pri Slovencih. Tako so študentje v študijskem letu 1955/56 poslušali sistematična predavanja o gmotni ali snovni kulturi južnih Slovanov, v naslednjih letih pa so sledila predavanja o družbeni in duhovni kulturi južnih Slovanov, pastirski kulturi v Julijskih Alpah, narodni etnologiji, ljudski kulturi južnih Slovanov, uvodu v regionalno etnologijo, slovenskih etnologiji itd. Študentje so bili vzporedno s temi predavanji seznanjeni tudi z zgodovinskim razvojem slovenske etnologije, zaradi primerjalnega značaja Novakovih predavanj pa so bile nakazane tudi vezi s slovanskim in drugim evropskim prostorom. Seveda velja to še zlasti za tista obdobja v zgodovinskem razvoju slovenske etnologije, kjer so bile te vezi toliko bolj karakteristične (npr. romantika...).

Rast predmeta narodne etnologije ni bila odvisna le od sistematičnega načrta ampak je mogla napredovati z razvojem teoretičnih vodil. Tako so bili za razvoj domače

etnološke problematike še kako potrebni predvsem trdni teoretični temelji. S tem delom je začel Vilko Novak (npr. razprava „O bistvu etnografije in njeni metodi“, SE 9, 1956), razširil in nadaljeval pa Slavko Kremenšek.

V. Novak je s predavanji iz uvoda v etnologijo Slovencev in drugih narodov Jugoslavije ter o tvorni kulturi v Jugoslaviji imel svoja zadnja predavanja v študijskem letu 1977/78. Zgodovina slovenske etnologije je bila vključena v proseminarske vaje, ki jih je od 1970/71 vodila Duša Krnel-Umek. V štud. letu 1977/78 pa je začel Janez Bogataj v okviru proseminarskih vaj seznanjati študente (poleg kurza o metodiki etnološkega raziskovalnega dela) z nosilci zgodovinskega razvoja slovenske etnologije, v študijskem letu 1978/79 pa sta pričela z vajami iz etnologije Slovencev Janez Bogataj in Duša Krnel-Umek. V štud. letu 1979/80 pa je začel voditi vaje iz etn. Slovencev Janez Bogataj. Slavko Kremenšek je v študijskem letu 1978/79 pričel s predavanji o družbenozgodovinski podlagi razvoja načina življenja Slovencev, v študijskem letu 1979/80 pa s kurzom Etnologija in zgodovina. Vprašanja etnologije Slovencev dopolnjujejo od študijskega leta 1979/80 dalje tudi izbirna predavanja Jožeta Koruze o ustnem slovstvu in Petra Fistra o etnologiji in arhitekturi. Z zgodovinskim razvojem slovenske etnologije so študentje seznanjeni že v prvem letniku, posebna vprašanja iz domače etnološke problematike pa se obravnavajo na specialnih seminarjih, ki so povezani z nekaterimi raziskovalnimi nalogami na PZE za etnologijo (npr. izseljenstvo, rajonizacija).

V pregledu predmeta etnologija Slovencev, ki je nepopoln zaradi pomanjkanja nekaterih podatkov za starejše obdobje moramo upoštevati tudi vse vzporedne obveznosti študentov, zlasti še proseminarske, seminarske in diplomske naloge. Med leti 1950 in 1980 je bilo napisanih 108 seminarskih in 39 diplomskih nalog. Študentje so v največji meri obravnavali vprašanja etnologije Slovencev.²

Med sestavinami pedagoškega (s tem pa tudi znanstveno-raziskovalnega) procesa so v celotnem obravnavanem obdobju tudi **terenske vaje, ekskurzije in počitniška praksa**. Uresničevanje tega programa pa je večkrat oviralo pomanjkanje sredstev. Tako Vilko Novak v prispevku ob 50-letnici Univerze³ poroča, da je letno možno prirediti dve enodnevni ekskurziji, nikakor pa ne več prepotrebni terenskih vaj in predpisanih ter nujnih počitniških praks. Nadalje omenja, da so na oddelku pred pojavom finančnih ovir lahko organizirali tudi nekaj 7–10 dnevni počitniških praks. Razen tega so študentje pridobivali praktično znanje pri terenskem delu, ki so ga organizirali v okviru Slovenskega etnografskega muzeja in nekaterih pokrajinskih muzejev. **Ekskurzije** so bile organizirane na posamezna območja Slovenije, povezane z obiskom pokrajinskih muzejev in ogledom etnoloških ter še zlasti kulturnozgodovinskih spomenikov⁴. Študentje so se v seminarju pripravljali na ekskurzijo z referati. Na tak način so spoznavali literaturo o posameznih območjih, posredno pa so spoznali tudi načine etnologove priprave pred odhodom na terenske raziskave. **Počitniške prakse** so bile organizirane od 1957 dalje. Študentje so med 7–10 dnevni bivanjem na nekem območju zbirali gradivo o posameznih področjih etnološke sistematike. Namen počitniških praks je bil v „smoternem uvajanju v terensko zbiralno in raziskovalno delo“⁵. Zaradi omeje-

nih finančnih možnosti, predvsem pa zaradi povečanega števila študentov je ekskurzij v zadnjih letih vedno manj. Z domačim „terenom“ se zato študentje spoznajo pri individualnem raziskovalnem delu (zbiranje gradiva za naloge), predvsem pa pri najrazličnejših oblikah počitniških praks, ki so lahko individualne ali skupinske (timske). PZE za etnologijo sodeluje z vsemi ustanovami, ki so povezane s stroko. Zanje in v okviru njihovih programov študentje opravljajo številne raziskave. Razen tega so študentje na najrazličnejše načine vključeni v raziskovalne naloge, ki zadevajo domačo etnološko problematiko (npr. rajonizacija, monografije . . .). Prav ob konkretnem raziskovalnem delu pa lahko poteka tudi najboljša vzgoja in izbira kadrov, ki so stroki še kako potrebni. Ob aplikaciji metodoloških izhodišč sodobne slovenske etnologije v prakso lahko govorimo o večjih možnostih tudi na tem področju. Usmerjanje bodočih etnologov, raziskovalcev načina življenja Slovencev, na vsa nova delovna področja pa bo uspešno potekalo le na osnovi njihovih konkretnih raziskovalnih hotenj in rezultatov.

Ob predmetu Etnologija Slovencev se razen nakazanih ponujajo še nekatere misli. Zdi se, da bo na sedanji stopnji razvoja domače etnološke problematike potrebno še nekaj časa (ali stalno) računati z zgoščenim a tudi kritično preverjenim in dopolnjenim pregledom problematike po klasični strukturi. Raziskovalna naloga Rajonizacija bo omenjeno strukturo v marsičem lahko nadgradila v smislu strnjjenih sintetičnih in časovno zaokroženih pregledov, ob upoštevanju krajevne in še zlasti socialne določenosti. Pozornost bo kazalo posvetiti tudi zasledovanju posameznih kulturnih sestavin in še zlasti njihovih nosilcev na Slovenskem v okvirih družbenozgodovinskih razmer posameznih obdobj. Prizadevati si bo treba za sintetične prikaze območij slovenskega etničnega ozemlja v posameznih časovnih obdobjih. Ta pregled pa ne bo popoln, če ne bomo upoštevali tudi zaokroženih prikazov posameznih profesionalnih in družbenih skupin in skupnosti ter njihovega načina življenja na Slovenskem, pa tudi v okviru manjših območij. Vse te možne smeri naj bi se oblikovale ob vsakoletnih kurzij skladno s siceršnjimi individualnimi raziskovalnimi prizadevanji nosilca vaj in predavanj. V seminarju bomo poskušali odpirati tudi nove smeri, ki so značilne za današnji način življenja Slovencev (npr. turizem). Iz vseh navedenih sklopov, ki smo jih navedli, bodo morale tudi v bodoče izhajati vse ostale obveznosti, zlasti študentske raziskovalne naloge, terenske vaje in (počitniška) praksa. Seveda pa ne smemo zanemariti pomembne, če že ne osnovne sestavine: kritičnega spoznavanja in vrednotenja zgodovinskega razvoja slovenske etnološke misli. Nadaljevali bomo s sistematičnim pregledom, študentje pa naj bi ob seznanjanju z deli posameznih avtorjev prispevali pomemben delež k rasti gradiva za strokovno retrospektivno bibliografijo. V najbolj daljnji perspektivi bi morali videti tudi sintetične obdelave načina življenja Slovencev v posameznih obdobjih zgodovinskega razvoja. Vendar pa je to širše vprašanje, ki vsekakor zadeva vse slovenske etnologe. Ob vsem navedenem pa se v okviru etnologije Slovencev ne bomo nikoli odrekli obravnavanju posameznih kulturnih sestavin. Seveda se naše gledanje nanje bistveno razlikuje od sedanjega — zanimajo nas njihovi nosilci in dejstvo, da nam le skupaj z nosilci lahko pomagajo pri razkrivanju podobe nekega življenjskega stila.

OPOMBE

- 1 — V. Novak, Etnologija. 50 let slovenske univerze v Ljubljani 1919 — 1969, Ljubljana 1969, s. 228. Primerjaj tudi:
V. Novak, Seminar za etnologijo na Univerzi v Ljubljani. Glasnik ISN SAZU 1/1957, št. 4, s. 25.
- 2 — Prim. analizo seminarjskih in diplomskih nalog na PZE za etnologijo od 1953—1980, v: Način življenja Slovencev 20. stoletja, Ljubljana 1980, Knjižnica Glasnika SED št. 1, 90—111.
- 3 — n. d. št. 1, s. 231
- 4 — Na osnovi zapisov, poročil in osebnih poročil nekaterih študentov smo sestavili pregled ekskurzij in počitniških praks na PZE za etnologijo od 1949 do 1980. Pregled seveda na nekaterih mestih ni popoln.
- 5 — V. Novak, Seminar za etnologijo na Univerzi v Ljubljani. Glasnik ISN SAZU 1/1957, št. 4, s. 25.

Ljubljana, 27. 10. 1980

JANEZ BOGATAJ

ETNOLOGIJA NARODOV IN NARODNOSTI JUGOSLAVIJE

Ob oblikovanju učnega programa za etnologijo Jugoslavije se odpira vprašanje, kaj naj bi predmet dajal in kaj je glede na stopnjo razvoja vede moč dati. Drugo vprašanje se nanaša na možnosti povezovanja pedagoškega dela z znanstvenim.

Gledano dolgoročno bi nas v okviru etnologije Jugoslavije zanimala zgodovina vsakdanjega življenja in kulture od naselitve do danes z upoštevanjem različnosti v razvoju posameznih narodov in podobnosti na določenih kulturno geografskih območjih. Oblikovanje take vsebine predmeta je odvisno od obsega in zasnov raziskav, ki so bile opravljene za posamezna področja in obdobja. Poleg tega pa bi delo terjalo precej časa in naporov. Glede na nerapoložljive sile se bo potrebno v začetku omejiti le na obravnavo razvoja posameznih nacionalnih etnologij in na obravnavo izbranih poglavij.

Pregled bi zato v začetku zajemal razvoj etnologije na Hrvaškem, v Bosni in Hercegovini, Srbiji z upoštevanjem Vojvodine in Kosova, Črni Gori in Makedoniji. Stroka bi bila prikazana v povezanosti s splošnim družbenim dogajanjem v posameznih obdobjih z obravnavo pojmovanja predmeta in metodološke usmerjenosti. Izbrana poglavja bi bila namenjena obravnavi predvsem nekaterih sestavin družbene kulture, npr. družinski zadrugi, vaški skupnosti, oblikam medsebojne pomoči ipd. Taka razdelitev se mi zdi ustreznejša kot razdeljenost snovi po sistematiki s prikazom materialne, družbene in duhovne kulture za vso Jugoslavijo, ker je spričo neenakomerne obdelanosti in različne metodološke usmerjenosti nevarnost, da bi prevladovala snov z nekaterih področij in za nekatere narode.

Rast kvalitete predmeta bo v prihodnje povezana s tem, kakšne bodo možnosti za raziskovanje v posameznih

republikah in pokrajinah in koliko bo medrepubliškega sodelovanja na skupnih raziskovalnih projektih.

Edini večji etnološki projekt je bil po vojni Etnološki atlas Jugoslavije, vendar gradivo še ni bilo v celoti obdelano in objavljeno. Do zdaj je bilo narejenih več poskusnih kart in objavljenih nekaj študij posameznih kulturnih setavin. Poleg izmenjave mnenj na strokovnih srečanjih je bilo dvoje občasnih sodelovanj etnologov, ko se je sestavljal sintetični prikaz etnologije Jugoslavije za sovjetsko edicijo Narody mira v šestdesetih in sedemdesetih letih.

Temeljna skupna naloga zato še vedno ostaja sintetični prikaz etnologije Jugoslavije. Kako naj bi bil prikaz zasnovan — v enciklopedični obliki po geslih, po področjih etnološke sistematike, časovnih razdobjih ali pa nacionalnih etnologijah — je stvar skupnega dogovora. Nedvomno pa je potrebno čim prej začeti z delom na skupnem projektu.

Druge vzporedne dolgoročne naloge so še bibliografija, zgodovina stroke, primerjalne krajevne, regionalne in tematske študije in še kaj. Kratkoročne naloge so lahko: bibliografija po letu 1945, primerjalna zgodovina etnologije po posameznih obdobjih, primerjalne študije izbranih problemov npr. delitev dela v jugoslovanski družini, vsakdanje življenje delavcev iz drugih republik (razlike med domom in novim okoljem), vsakdanje življenje mladine, oblike povezovanja in razlikovanja v lokalni skupnosti v več izbranih vaseh ali manjših mešanih naseljih, Slovenci v drugih republikah itd. Tem je seveda še več, a bi jih bilo potrebno izbrati tudi glede na zanimanje drugje, če bi sodelovali raziskovalci iz drugih republik.

Poleg možnosti za vključevanje raziskovalnih tem v medrepubliške projekte, kar se trenutno kaže kot težja naloga, saj med približno petnajstimi projekti ni nobene etnološke, ostaja verjetno še možnost za vključevanje v slovenske projekte. Etnološko raziskovalno delo je poleg projektov SAZU organizirano v okviru Znanstvenega inštituta Filozofske fakultete v projektu Raziskovanje kulturne ustvarjalnosti na Slovenskem s tremi podprojekti: Način življenja Slovencev 20. stoletja, Kultura NOB in Slovensko izseljenstvo in kultura. Od Znanstvenega inštituta in Marksističnega centra Filozofske fakultete pričakujem vso podporo za vključevanje raziskovalnih nalog iz jugoslovanske etnologije v projekte republiškega in medrepubliškega značaja.

Za dopolnjevanje predmeta bi bilo potrebno v prihodnje organizirati več gostovanj predavateljev iz drugih republik tudi z daljšimi kurzi predavanj. Dosedanja praksa je že bila, da je vsaj enkrat letno gostoval predavatelj z dvema predavanjema. Poleg tega bi bilo potrebno vzdrževati stalno izmenjavo znanstvenih in pedagoških izkušenj med etnologi zagrebške, beograjske in ljubljanske univerze, kar naj bi pospešilo prenašanje informacij in znanstvenih ugotovitev v pedagoški proces.

Srečanja študentov etnologije v okviru gibanja Mladi raziskovalci bi bilo potrebno razširiti tako, da bi sodelovalo na njih čim več študentov na različnih območjih. Želeli bi sodelovanje tudi pri oblikovanju tem. Študentom bi bilo potrebno v prihodnje omogočiti obiskovanje posameznih semestrov na drugih dveh oddelkih za etnologijo, s tem da je to všteto v redni študij. Izmenjava na podiplomskem študiju do neke mere že poteka.

Kot nadaljevanje študija Etnologije narodov in narodnosti Jugoslavije bi bilo sčasom verjetno smotrno uvesti v okvirih podiplomskega študija še smer Primerjalna jugoslovanska etnologija.

DUŠA KRNEL—UMEK

ŠTUDIJ NEEVROPSKE IN EVROPSKE ETNOLOGIJE

Na oddelku za etnologijo je v poletnem semestru 1950 dr. Niko Zupanič začel s predavanji „Etnografija Afrike“ (eno uro tedensko), ki so nato tekla še v šolskem letu 1950/51. Ob koncu šolskega leta 1950/51 je Zupanič s temi predavanji zaključil in študentje so v naslednjih letih lahko slišali kaj več o neevropskih ljudstvih in kulturah le pri predavanjih dr. Boža Škerlja iz antropologije, ki so jih poslušali skupaj z biologi višjih letnikov. Po Škerljevi smrti 1961. leta so se tudi takšna antropološko-etnološka predavanja nehala, vendar so bila v predelani in dopolnjeni obliki že naslednje leto natisnjena v knjigi „Ljudstva brez kovin“.

Pouk neevropske etnologije je spet začel redno teči v šolskem letu 1964/65, ko je asistent Slavko Kremenšek pod vodstvom predstojnika Vilka Novaka prevzel vaje iz neevropske etnologije po dve uri tedensko. V letih 1965/66 in 1966/67 pa je prihajal iz Zagreba honorarno predavat neevropsko etnologijo dr. Milovan Gavazzi. Ko je bil v oktobru 1967 dotedanji asistent dr. Slavko Kremenšek izvoljen in potrjen za docenta je prevzel predstojništvo novo ustanovljene katedre za občo in neevropsko etnologijo. S tem je tudi odpadla potreba po honorarnih predavanjih dr. Milovana Gavazzija. Odtlej so potekala predavanja neevropske etnologije po dve uri tedensko za drugi in tretji letnik študentov, ki so vpisovali etnologijo kot B predmet in tretji in četrti letnik študentov pod A. Ciklus predavanj je torej trajal dve leti; po en semester za pregled osnovne etnološke problematike vsakega kontinenta (Afrike, Amerike, Azije in Avstralije z Oceanijo). Predavanja so obravnavala pri vsakem od kontinentov:

1. geografsko-klimatsko, antropološko in lingvistično podobo,
2. etnogenezo etničnih skupin in sodobno etnično sestavo,
3. nadrobnejši ogled načina življenja posameznih etničnih skupin.

Čeprav so se predavanja v osnovi ponavljala vsako drugo leto pa so bila vsakokrat dodana različna izbrana poglavja, namenjena natančnejši obravnavi posameznih problemov. Predavanja je dopolnjeval ogled ilustrativnega gradiva (etnoloških kart, literature in diapozitivov). V šolskem letu 1980/81 je prevzel predavanja iz neevropske etnologije asistent mag. Zmago Šmitek, ki je začasno ohranil obseg in notranji razpored snovi nespremenjen.

Študij etnologije Evrope je potekal od leta 1960/61 dalje v obliki predavanj dr. Vilka Novaka z dvema tedenskima urama za študente drugega letnika pod A in B. Leta 1977/78 je asistent Zmago Šmitek ob pomoči drugih delavcev PZE vodil vaje in predavanja iz evropske etnologije dokler jih ni v šolskem letu 1980/81 prevzel v

celoti. Predavanja so od leta 1977/78 dalje organizirana tako, da dajejo v uvodnem delu kratek pregled etnogeneze indoevropcev in prvotne indoevropske kulture, nato pa sledi pregled posameznih etničnih skupin po naslednjih področjih:

1. etnogeneza, sodobna etnična struktura,
2. glavne značilnosti snovne, družbene in duhovne kulture
3. zgodovinski razvoj posameznih nacionalnih etnologij.

Zimski semester je namenjen obravnavi slovanskih narodov (razen jugoslovanskih), poletni semester pa pregledu problematike germanskih, romanskih, ugrofinskih in še nekaterih drugih evropskih narodov in etničnih skupin. Predavanja občasno dopolnjuje ogled diapozitivov.

Med raznovrstnimi problemi s katerimi se srečujemo pri študiju evropske in neevropske etnologije na naši univerzi je morda potrebno na prvem mestu omeniti problem neposrednega seznanjanja študentov in delavcev PZE s tujimi kulturami. Doslej je bilo namreč že slišati kritike, da na večini jugoslovanskih univerz predavajo neevropsko etnologijo profesorji in predavateljci, ki še niso videli teh dežel.¹ Razen tega najbrž ni potrebno posebej poudarjati kako osiromašen je študij tujih kultur, če smo navezani le na strokovno literaturo, ki je delno zastarela, pogosto pa tudi težko dosegljiva v naših knjižnicah. Problem smo skušali rešiti na dva načina: z individualnimi študijskimi potovanji (udeležba na tujih strokovnih posvetovanjih, štipendije ipd.) in z organizacijo ekskurzij. Tako je npr. leta 1970 docent dr. Slavko Kremenšek kot štipendist Knaflejeve ustanove prebil dva meseca na Dunaju, kjer je med drugim preučeval neevropske zbirke dunajskega etnološkega muzeja, maja istega leta pa je bil na krajšem potovanju v Keniji. Asistent Zmago Šmitek se je leto dni (1979/80) mudil na študijskem izpopolnjevanju v Indiji, asistentka Duša Krnel-Umek pa več mesecev na Poljskem in Mojca Ravnik v Franciji in na Švedskem. Omeniti je treba tudi udeležbo nekaterih študentov na seminarjih na Slovaškem in Poljskem, ekskurzijo naših študentov na Poljsko in poljskih študentov pri nas in gostovanja predavateljev iz različnih evropskih dežel na PZE za etnologijo. V oktobru 1972 je bila pod vodstvom dr. Slavka Kremenška ekskurzija v dunajski „Museum fuer Voelkerkunde“, ogled zbirke avstrijske in drugih evropskih kultur na Dunaju in v Gradcu ter skansna v Stuebingu pri Gradcu. Avgusta 1979 je 35 študentov in delavcev PZE odšlo na osemnajstdnevno ekskurzijo v sovjetsko Srednjo Azijo (Kazaška, Kirgiška in Uzbeška SSR). Več ekskurzij je bilo tudi v Muzej neevropskih kultur v gradu Goričane pri Medvodah. Tak način dela bi kazalo ohraniti tudi v bodoče.

O zanimanju študentov za neevropsko in evropsko etnologijo priča dejstvo, da so izdelali več seminarjskih nalog s tega področja, čeprav so se morali spopadati z vrsto težav — npr. s problemom znanja jezika domačinov, časovno omejenostjo terenskega dela, visokimi finančnimi izdatki, problemi vživljanja v okolje, interpretacije podatkov, dostopnosti literature in njene uporabnosti za komparacije, ipd. Seveda pa bo takšno zanimanje mogoče voditi in načrtno poglobljati šele, ko bomo našli za študente takšna delovna mesta, kjer bi se po dokončanju študija lahko poklicno ukvarjali z neevropsko ali evropsko etnologijo. Temu bomo v bodoče morali posvetiti več moči in razmišljanj. Žal so vse premalo izkoriščene

tudi možnosti tujih štipendij za podiplomski študij, posebno v deželah v razvoju.

Razmišljanje o odpiranju novih delovnih mest za etnologe, ki bi delali na področju neevropske in evropske etnologije, ima smisel le ob upoštevanju potreb današnje slovenske družbe. O tovrstnih potrebah kaka širša debata še ni stekla, čeprav so prišli nekateri namigi tudi iz neetnoloških vrst². Zdi pa se, da so glavna področja, kamor bi veljalo usmeriti delo naše evropske in neevropske etnologije, naslednja:

1. Raziskave prilagajanja prišlekov iz evropskih in neevropskih dežel v Sloveniji. Sem sodijo tudi raziskave življenja slovenskih Romov.

2. Študij slovenskega izseljeništv v evropskih in neevropskih deželah in procesov akulturacije.

3. Študij kulturnih zvez Slovenije z deželami Evrope in drugih kontinentov v sodobnosti in preteklosti ter posledice teh stikov.

4. Določitev deleža Slovencev pri raziskovanju neevropskih kultur.

5. Študij zgodovine in sistematike družbeno-zgodovinskih formacij, ki sicer sodi v področje obče etnologije, vendar zahteva tudi podrobnejše poznavanje vsaj nekaterih posebno ilustrativnih „vzorcev“ neevropskih kultur.

6. Spremljanje razvoja in dosežkov evropskih in neevropskih nacionalnih etnologij.

Pri nadaljevanju svojega dela na področju študija evropskih in neevropskih kultur ne nameravamo ostati samo v etnoloških okvirih temveč sodelovati tudi z raziskovalci drugih strok v Sloveniji in Jugoslaviji, ki se, individualno ali vključeni v različne institucije, ukvarjajo s podobnimi temami. Prizadevali si bomo za skupen koordinacijski program dela v katerega bi se lahko tudi sami aktivno vključili. Preko Centra za sodelovanje z deželami v razvoju skušamo navezati tudi strokovne stike s posameznimi univerzami zunaj Evrope medtem ko je sodelovanje z nekaterimi evropskimi katedrami za etnologijo že bolje utečeno.

Ker ima študij evropske in neevropske etnologije še vedno predvsem splošni okvirni značaj, bo veljalo v bodoče to problematiko ob zadostnem zanimanju študentov še poglobiti s posebnimi seminarji, ki bodo obravnavali določene izbrane teme. K tem seminarjem bi po možnosti vabili tudi druge predavatelje. Diateko, v kateri imamo že zdaj okrog 1500 diapozitivov s področja neevropske etnologije, bo še treba dopolniti in izdelati diapozitive za predavanja iz etnologije Evrope. Od literature v slovenskem jeziku zdaj s pridom uporabljamo Škerljevo knjigo „Ljudstva brez kovin“ in zbirko „Ljudstva sveta“ medtem ko bomo za etnologijo Evrope pripravili skripta.

OPOMBE:

¹ Boris Kuhar, Naša afrikanistika, Orientalistika 1 (1977), str. 67

² Jože Volfand, Poročilo o znanstvenem izpopolnjevanju v ekvatorialni Afriki, Raziskovalec 10 (1980), št. 10, str. 520–522.

BULLETIN OF SLOVENE
ETHNOLOGICAL SOCIETY

1981

1

CONTENTS OF THIS ISSUE

This issue brings the whole material connected with the celebration of the 40th anniversary of the Department of Ethnology at the University of Ljubljana. The official speech was given by prof. dr. Janko Pleterski and the main outlines about the department's history, work and future plans were given by Slavko Kremenšek (Fourty Years of Ethnology at the University of Ljubljana), Duša Krnel-Umek (An Outline of Curriculum and Ethnology of Yugoslav Nations and Nationalities), Janez Bogataj (Methods of Ethnological Research Work, Ethnology of Slovenes and Memories About the First Student Free Chair), Zmago Šmitek (Non-European Ethnology) and Mojca Ravnik (Slovene Emigration Research). Other subjects being currently taught at the Department of Ethnology were outlined by Sergej Vrišer (Museology and Conservatorial Work), Peter Fister (Ethnology and Architecture) and Albina Lipovec (The Study of Slavic Languages). There were two special guests as well: prof. dr. Milovan Gavazzi from Zagreb (Slovenes in Former Tyrol) and prof. dr. Petar Vlahovič from Belgrade (The Contribution of Niko Župančič to the Reserach of Ethnogenesis of Balkan Nations).

The present issue also brings a list of graduates, masters and doctors of ethnology from 1945 to 1980.

FORTY YEARS OF ETHNOLOGY AT THE UNIVERSITY OF LJUBLJANA

Ethnology is practically the only national field of study which was not included into the curriculum of the newly founded Slovene University in 1919. Paradoxically enough, ethnology was thought to be one of the most important scientific researches – in the sense of its importance for the nation – only a few decades before that. It formed a part of the curriculum of Slavic studies. Gregor Krek, Karel Štrekelj and Matija Murko, all professors of Slavic studies at various Austrian universities, are among the central figures in the development of Slovene ethnology.

The Department of Ethnology at the Faculty of Arts is a good twenty years younger than the university itself. There are several reasons for that. One of them is the fact that ethnology has lost its previous value regarding its national importance. Her potentially extremely important social context was overlooked in the class society. Those Slovene intellectuals who were responsible for the development and progress of the university were oriented towards fine arts and did not think that ethnology was an indispensable part of Slovene humanities. Consequently the popular culture – that is the culture of the majority of Slovene nation – remained outside the professional interest of the university until 1940. The consequences proved extremely negative for Slovene ethnology. While other fields of study developed and trained their professional specialists despite the limited circumstances before the World War I, ethnology remained the domain of amateurs and experts from other fields who all looked at it from their own perspective.

Because of the conditions indicated, Slovene ethnology has all too long had a status of a certain semi-colony of other sciences. Since there were no conditions for the development of an adequate theoretical foundation, ethnology was often used for professionally dubious purposes. It was a nursery of various neo-romantic ideas which, of course, was of no advantage to its reputation. Once a well developed and affirmed science was at a standstill.

The two-decade delay is a heavy burden for ethnology at our university, a problem which has not been overcome yet. Even those outside this field should be aware of it. Despite all this, associates and students at the Department of Ethnology of Faculty of Arts have not lost their optimism regarding the further development of the science and education of professionals who study the life style and the so-called popular culture. The celebration of the 40 – eth anniversary of ethnology at the University of Ljubljana intended to indicate both.

SLAVKO KREMENŠEK

EDUCATION OF ETHNOLOGISTS AND THEIR EMPLOYMENT POSSIBILITIES

The change of the pedagogic processes in ethnology was parallel to the development of the science. The initial course on Slavs and Slavic nations in the academic year 1940/41 has started to teach general and partly domestic subjects. In mid-50 s two courses were added to the study of general ethnology; these were national and European ethnology. Non-European ethnology was introduced in the sixties. Parallel to this was the introduction to professional and research work, especially after 1970 when practical work in institutions and organizations where ethnologists are employed was organized for students. Students were also more incorporated into various research projects.

The focus of interest shifted from the popular culture to the way of life in the seventies. The acceptance of the new theoretical orientation was faster when defining the subject and less so when it was necessary to adapt a new methodology and method. This was especially evident when ethnologists began to compose the questionnaires for the ethnological topography of Slovene ethnic territory and work on subsequent tasks. Younger graduates who were employed by museums and institutions for monument protection faced many problems as well, especially when preparing exhibits or preserving historical buildings.

Now we are facing the problem of organizing the study of ethnology in the future. After the fifties the subject could only be studied as either a major or a minor which means that an ethnology major is burdened with another subject for at least three years and can not fully concentrate on his major. An ethnology minor only conforms to the prescribed obligations of a two-subject study, but can not work as a professional ethnologist.

In the future ethnology should be organized as an independent study. Aside from the subjects currently being taught – such as general ethnology and methodology, method, ethnology of Slovenes, ethnological research of Slovene immigration, ethnology of Yugoslav nations and nationalities, non-European and European ethnology, ethnology and architecture, Slovene folk (verbal) tradition, museology and monument protection and languages – and the ones which are obligatory for the whole faculty, optional subjects should be available as well. These are being offered at either other departments or other faculties, i. e. some courses in history, psychology, sociology, geography etc. If the study of ethnology was offered as an independent study, students could participate in research work and more time could be devoted to methodological problems. Students should also be enabled to study ethnology at other Yugoslav universities during one or more semesters. At the same time, ethnology courses at the University of Ljubljana should be open to other students who are interested in ethnology and would find it useful for their own field of study – such as political science or journalism. Aside from post-graduate studies ethnology graduates should also be able to supplement their knowledge in museums and institutions for monument protection.

A process of study thus organized would adequately complement interests of ethnologists for various aspects of everyday life. At the same time it would direct them towards interdisciplinary work already during the course of study. Ethnologists with such knowledge would also have new work possibilities as well. In addition to museums, institutions for monument protection and research institutions they could also work in the so-called guided education and in various areas in which everyday life style is evident, i. e. in tourism or space planning.

DUŠA KRNEL – UMEK

ETHNOLOGY OF SLOVENES FOR SLOVENES

Questions concerning domestic ethnological issues have never been so closely linked with the issues of Slovene cultural and social territory. The reasons for this lie primarily within the science itself. Any laments about ethnology having been neglected and ignored are futile because this was more a result of a disconcern regarding some social questions within the science. Of course recent years – especially after 1960 – are of primary interest. Ethnology has indicated its relation towards the contemporary Slovene society only three years ago and thus showed that it is methodologically firmly rooted in the Slovene cultural and social territory. But before we started contemplating Slovene ethnology for Slovenes we had to become aware of the fact that – basing on their personal knowledge of the laws of cultural development – ethnologists have to act on a broader scope and also outside their professional frame. This became especially evident after defining the subject of ethnology. Contemporary Slovene ethnology researches and explains the way of life, life style or everyday life. Beside the categories mentioned earlier the specific character of ethnology is also defined by the treatment and research of popular culture. This term has nowadays acquired the meaning of the culture of masses. Such methodological orientation could easily raise second thoughts about the limitless broadness of the field, but in accordance with all the above statements ethnologists feel that these very openness and broadness are some of the components which insure a promising future for the field.

One of the primary tasks of ethnology of Slovenes for Slovenes lies in its cooperation while forming and teaching a historical way of thinking. As its possibilities had been limited up to now, ethnology will have a lot to do in order to convey its findings. Since it is not incorporated into any school program we will have to seek other forms, ways and means of propagation of its professional knowledge. Recently we have observed a growing interest of Slovenes for those problems which concern their immediate surroundings, ranging from historical problems of development to problems brought about by contemporary way of living and often also of thinking (such as consumerism, architectural intervention, isolation within family communities, alienation etc). Questions regarding our heritage – in its broader sense – are also a part of all this. As far as this very topic is concerned, ethnology can – devoid of its bureaucratic scientificity – contribute a great deal and can help to form a more positive attitude towards this cultural component. A lack of this historical way of thinking is most evident in our relation toward the so-called popular cultural heritage. Domestic ethnology still has a lot to do in this area. In many cases an interdisciplinary approach will be necessary. These very questions are many times linked to categories of conscience and also self-confidence. A disregard of psychologistic and biologicistic findings can not yield satisfactory answers. Such interdisciplinary approaches will also be necessary in the research of Slovene mass and amateur culture where psychological and other motives are present as well. Aside from its comparative and historical character the ethnology of Slovenes also offers a possibility or a perspective in the area of environmental sciences, social planning, urbanism etc. First positive results in this area were obtained a year ago in Izola where ethnologists cooperated in the restoration of the old town center. Certain findings concerning tourism and especially country tourism have been rewarding as well. Aside from the developmental analysis of the subject researched, ethnology has taken advantage of its actual presence in the field and a simultaneous transfer of its results into practice. However, these two cases are the only ones.

In the future we expect a great deal from our central research project entitled „Life Style of Slovenes in the 20th Century”, the results of which will reveal the majority of new ethnological findings and also direct social benefits.

JANEZ BOGATAJ

NON-EUROPEAN ETHNOLOGY IN SLOVENIA

Three Institutions deal with non-European ethnology in Slovenia: the Department of Ethnology at the Faculty of Arts in Ljubljana, Slovene Ethnographic Museum and Museum of non-European Cultures at the Goričane castle near Medvode. Regular classes in non-European ethnology at the Department of Ethnology started in the academic year 1964/65.

In general, non-European ethnology is no longer a science about „primitive” tribes that it was some decades ago. The civilization of the industrial era has reached even the most remote parts of the world and thus strongly changed the native way of life. At the same time the science expanded its interest from classical studies of primitive societies to the dynamic processes of industrialization, acculturation and formation of new nations and countries. Thematically, it divided itself into a series of special branches which deal with various cultures and their bearers both in their natural and urban habitat. The methodological orientation which has often been supported by narrow interests of imperial countries during the era of colonialism has adjusted to the new equalitarian relations in the world today. Ethnology now greatly contributes to national and cultural affirmation, especially in the third world. Therefore we should take into account all the ethnological findings and realize all the potential that ethnology has when cooperating with these countries. At the same time a well developed non-European ethnology in our country could be a strong stimulus for a detailed expansion of the knowledge about non-European cultures.

Although not fully researched and evaluated, the interest in non-European cultures has a long and rich tradition in Slovenia. If we consider the fact that our society has been Europocentric and we had no scientific institution which could

support research of this kind, it is remarkable that so many Slovenes were quite ready to start the research in this new field and fight off the prejudices of their surroundings. Regardless of the seemingly individual character these initiatives were determined by deeper socio-historic factors. Along with all important political, economical and cultural shifts in the world the interest of Slovenes turned towards those countries and peoples which were in the lime-light during particular periods of time.

Besides these different degrees of interest for non-European countries and cultures our own point of view from which we observed, evaluated and compared them with ourselves had been changing as well. Our attitude towards non-European cultures shifted towards a better understanding of differences and towards establishing similarities with our own culture. Out of this grew a wish for cooperation which requires a more planned and considered action. Despite occasional initiatives this has not started yet. It is necessary to further discuss the place and role of research of non-European cultures and define the guidelines of joint cooperation over a longer period of time. Beside the sciences which are involved in this research such as ethnology, archeology, history, sociology, art history, linguistics, political sciences and geography the discussion should also involve various representatives of our economical organizations because they increasingly concentrate on foreign markets and of course cultural institutions such as museums and art galleries. Parallel to economical and political cooperation with non-European countries scientific and cultural cooperation, which has been neglected so far, could increase as well. Ethnology, a science interested in ethnic groups, cultures and different life styles is, of course, strongly interested in such a joint agreement, especially because a need for an interdisciplinary cooperation is becoming more evident within the science itself.

ZMAGO ŠMITEK

RESEARCH WORK AT THE DEPARTMENT OF ETHNOLOGY

The last decade has brought many changes to Slovene ethnology. From a marginal humanistic science which based only on random selective criteria regarding popular culture they have turned it into a science dealing with the way of life on an everyday level. Because of its broadness and openness it is doubly dependant on the contemporary Slovene society: the society itself is an ethnological problem par excellence and on the other hand it influences ethnology with its current principles of research work organization. The research work being done at the Department of Ethnology is thus a reflection of broader social and internal professional circumstances.

Research activity of the Department of Ethnology represents a considerable portion of the present Slovene ethnological research. If we appreciate its initiative role as well we can ascertain that the department is even the most important research unit in our field today. All the projects headed by the associates at the Department of Ethnology are characterized by longevity, good organization of work procedures, cooperation with ethnologists and other experts and individuals throughout the whole Slovene ethnic territory and by subordination of everyday work to these tasks. This state is a result of a decision regarding a very complex dilemma which is characteristic for a young science: on one hand it needs empiricism and theory growing out of a profound individual research and seeking logic and the laws of various cultural processes through a micro-level research; on the other hand it needs fundamental works, a survey of those phenomena in the way of life within the whole ethnic territory which are the subject of its research. The decision in favour of the latter orientation was a result of several circumstances: the general research policy from the outside and the

awareness of the fact that a coherent progress of the science can only be ensured by the synthesis-oriented projects on the inside. One could hardly find a more adequate place for evaluating the accumulated knowledge, empirical research and theoretical verification.

Within the largest ethnological project entitled *Life Style of Slovenes in the 20th Century* all Slovene ethnologists participated already during the preparation of eleven questionnaires and their introduction. The department associates and students contributed the majority of chapters and the first two local monographs which are a part of this project. The majority of Slovene ethnologists already participate in the second phase of the project – research of the Slovene ethnic territory within Slovene municipalities which will reveal the culturological problems of all Slovene municipalities and abroad. There is a special seminary at the Department of Ethnology where students work on various elaborations concerning cultural components in different places and areas of the analysed territory.

A special seminary is dedicated to the study of life style of Slovene immigrants. Research work is being done in Slovenia, France, West Germany, Sweden, USA and Argentina and will shortly start in Australia as well. This work is based on an extremely valuable – indeed anachronistic regarding the broader social circumstances – idealism of students who travel around Slovenia and abroad at their own expense, collecting and researching valuable testimonies of immigrants and their children, observing their life style and collecting relevant documents. A student who raises the necessary funds by himself is a *conditio sine qua non* for this project and the most reliable source of work optimism.

The associates and students of the Department of Ethnology also research the life style of Slovenes during the World War I. Two diploma papers and several seminary papers have already been written on this subject.

MOJCA RAVNIK

STUDENT'S VIEW OF ETHNOLOGY, STUDY AND WORK

Much has been said about the methodological orientation of Slovene ethnology and about the questions deriving from it either directly or indirectly. A student's view of all this might prove useful.

Our position would hardly be justly evaluated only through direct observation of ethnological activities: a comparison of the study possibilities and obligations in the past years would be welcome. We cannot, however, form an objective picture just from a few scarce data on the study of ethnology in the past.

The major noticeable difference lies in the methodological shift within the science. Ethnology has rid itself of many limitations of descriptive nature. In comparison to courses that enable independent study, those courses which „bring everything on a platter“ are now fewer. This is particularly true for junior and senior years of study in which we are systematically introduced to independent work.

During the study a student becomes acquainted both with theoretical problems of the science and with some bases of material, social and spiritual culture of Slovenes and other nations of Yugoslavia, Europe and other continents. Beside this a student has to become familiar with ethnological literature and contemporary ethnological activities. In junior and senior classes a particular accent is on the development of Slovene ethnology and a student thus realizes that correct guidelines in independent research work can only be reached through critical evaluation of history. Sooner or later

everybody realizes that the questions concerning method and methodology cannot be solved in a general way, by adopting certain findings of others. They are to be solved on a daily basis through independent research work, critical evaluation of ethnological activities and also by searching those questions within the society which should be of interest to ethnologists.

A student has to prove the maturity of his views during obligatory literature exams and also in his seminary and diploma papers where he is compelled to critically evaluate the literature written about the problems he is writing about. Critical evaluation is a part of educational process that should never end.

In this respect students do not miss anything. Quite to the contrary – many of us feel that obligations in the form of exams and papers are far too numerous. Yet sooner or later everybody realizes that they are a „*conditio sine qua non*.“

Practical work which is of seemingly secondary importance at the faculty is nevertheless an important part of education. It is performed in several ways, papers being the most common part of it. Thus many students are introduced to field work for the first time, experiencing the pleasures and difficulties of a future ethnologist – both in the field and during collecting various material, during evaluating the literature and also during writing.

Another way is practical work in various ethnological institutions or within ethnological activities (such as revitalization, „Science to Youth“ projects etc.). In such a way there is no real discrepancy between desires and realistic possibilities. Practical work enables the student to get acquainted with those areas that offer employment to ethnologists. As we are comparatively numerous and the budgets of these institutions limited, the choice of practical work must conform to the options given. Therefore it is no longer necessary that the four periods of field work be from four different areas. On the other side this also means an opening of perspectives concerning the so-called „guided education“: a student can perform all four field practices at the same institution and thus gets acquainted with all its activities.

Although different institutions offer different experience, any kind of work – even administrative – is instructive since a student learns about the character and nature of that particular work. It is desired that every field practice be a synthesis of experience gathered by the mentor ethnologist and that this synthesis be conveyed in a practical and not only verbal manner. This, of course, cannot always be done. We complain that we receive too little attention from our mentor, but do not realize that the mentor has other obligations as well.

Possibilities for practical work are thus various, in accord with the expanding scope of ethnology. One of them is cooperation during the revitalization processes where a student deals with the problems which are not incorporated into the study of ethnology (i. e. statistics).

If we enumerated all our problems we would probably be too subjective. Therefore we will deal only with those problems which unnecessarily make the study more difficult. One of them is the study of foreign languages. We have a two-year course teaching one of the languages of our neighbour countries and a two-year course in an East-Slavic language. In the past more time had been devoted to this study and the courses exceeded the mere grammatical basics of a particular language. Today there are fewer hours available for this study and most of the time is devoted, of course, to grammar. Translations of professional texts often have to be put aside and yet they should be our primary goal. Sometimes the manner of language learning represents a problem as well – periodical study is out of the question and this is often in contrast with the habits of university study.

This problem might be solved if ethnology became a one-subject study. Since this is not yet possible, some areas which would be very useful to ethnologists remain neglected. We have found out that many would benefit from the study of statistics, history, psychology and its methods. Many of us are also hindered by their inability to verbalize their thoughts. Our study obligations do not permit us to devote more time to these subjects; therefore an interdisciplinary cooperation would be useful. A student does encounter some forms of interdisciplinary cooperation during his junior and senior years (courses on verbal literature and on the relation between ethnology and architecture), but not all are equally interested in them and this should be taken into account.

Some problems and difficulties derive from the lack of space at the Department of Ethnology, especially when we have to determine the hours for optional courses which do not have a large audience. The majority of other classes are taught in the last two days of the week, when other departments already slacken their pace of work.

A logical supplement of our study are field trips and excursions. Since they require large expenditures only trips within Slovenia are frequent, especially during the sophomore year. But we broaden our knowledge in other ways: students who have travelled around and experienced different cultures can relay their experience through lectures of their own. But such lectures are not frequent enough to be a substantial supplement to our regular study.

As we have said before, education is not separated from other ethnological activities. Work at the department is linked to the work of other ethnological institutions. It is desirable that the themes for diploma papers be chosen in such a way that they are later incorporated into research projects. New seminaries such as „The Life Style of Slovenes in the

20th Century" or „Ethnological Study of Slovene Immigration" have greatly enhanced these possibilities. Many field practices are a part of this as well.

Student's work can be and is often acknowledged on ethnological symposiums, round-table discussions, students can publish their articles in the *Bulletin of Slovene Ethnological Society* or in the magazine *Problemi*. Thus the student's responsibility grows and independent work is a part of pedagogical process as well. An expression of a search along these lines is also a recently started publication of students of ethnology.

Activities outside our study are closely linked to the study itself. They cannot be treated separately. This means that the study of ethnology is not a tedious learning of facts. It would be only appropriate that this liveliness be incorporated into our future work. Only if we can look at life as it is we will be able to avoid all methodological bypaths.

MARJANA FTIČAR

STUDY AND PRACTICE

Study is a work process subject to the same laws as, for instance, technology in the field of material production. I presume that many improvements and renovations are called for. It is not my intention now to doubt the study of ethnology at the Faculty of Arts. What I would like to say is that I could hardly evaluate the study of ethnology ten years ago when I was a student from my contemporary practical experience because I should be more familiar with the present study program. It is my opinion that theoretically the practice of ethnologists who graduated ten years ago should be the same as the one in the present study program. The current professional problems remain the same for both students and graduate ethnologists. Judging by various initiatives coming from the Department of Ethnology, I can say that the department not only reflects the development of the science, but also gives it new impulses within the whole Slovene area.

A few years ago an initiative for a merger of two Slovene ethnological associations came from the Department of Ethnology and the Slovene Ethnological Society was created in 1975. The department houses the headquarters of the *Bulletin of the Slovene Ethnological Society*. Furthermore, it initiated the *Ethnological Topography of Slovene Ethnic Territory (ETSEO)* in 1974 and the present ethnological research within Slovene municipalities. These are all activities which manifest the expansion of ethnology and its newly rediscovered importance in the contemporary Slovene society. Slovenia badly lacks an active central ethnological institution which could realize all the ideas emanating from the Department of Ethnology and its graduates at the republican level. The present situation is such that the realization of some large projects is being done with the aid of ethnologists employed in various local and regional institutions who, after all, have to fulfill their own obligations as well. Therefore they can participate in the projects at the republican level only occasionally and with extraordinary efforts besides their regular work. Furthermore I for one do not appreciate long-term projects in which individual liberty and satisfaction wear off during years. This is, of course, a very personal viewpoint which does not diminish the value of large Slovene ethnological projects, but it does raise the question of their realization that is again partly the matter of technology of either study or practice.

What seems the most important thing for me lately is the recent interest of ethnologists for the search and use of media of research work, especially visual media (i. e. exhibits, film and television). The film committee of the Slovene Ethnological Society takes great pains in developing ethnological film which would prove useful for all, not only some, ethnological institutions. A great deal has been done in this area in the last two years, the greatest shift being the awareness that visual ethnology is not only an accompanying medium, but rather an independent branch of ethnology such as, for instance, the ethnology in museums or monument protection. The importance of the present Department of Ethnology at the Faculty of Arts lies also in its support of the above mentioned endeavours and experiments.

ETNOLOŠKO PREUČEVANJE SLOVENSKEGA IZSELJENSTVA

Program študija slovenskega izseljenstva je povezan z raziskovalno nalogo „Etnološko preučevanje slovenskega izseljenstva“. Njen potek določajo na eni strani finančna sredstva, na drugi strani pa veliko zanimanje slušateljev etnologije, ki so pripravljeni sodelovati. Predmet preučevanje je vsebinsko obsežen, metodologija je neizdelana, dokumentacija je raztresena po arhivih, knjižnicah, raziskovalnih in drugih ustanovah. Ob ugotovitvi teh dejstev je bilo smotrno osredotočiti se najprej v najbolj izvedljive naloge: zbiranje dokumentacije, pregled fondov raznih ustanov, evidentiranje in anketiranje izseljencev povratnikov in terenske raziskave v tujini, kjer je to le možno. V to delo so se že doslej in se bodo, upamo, še v bodoče vključevali študenti etnologije v okviru rednih praks ter seminarjskih in diplomskih nalog.

Povratniki iz Avstralije in Argentine, sta temi dveh diplomskih nalog v delu, izseljevanju iz Bele krajine in Prekmurja se bosta posvetili diplomska in seminarjska naloga. Uresničevanje naloge, da preučimo način življenja Slovencev in njihovih potomcev v deželah imigracije, nam dodeljena sredstva omogočajo samo v neznatni meri. Raziskave, ki jih že opravljajo ali jih bodo opravljali študenti, pripravljene potovati in raziskovati na lastne stroške, so „*conditio sine qua non*“ izvedbe projekta in so dokaz idealističnega študentskega potenciala. Ta trditev ni pretirana — v teku so raziskave v Franciji, Argentini, ZDA in zdomcev na Švedskem.

Raste dokumentacijski fond, za katerega upamo, da bo v kratkem postal del strokovno vodene in urejene dokumentacije pri Znanstvenem inštitutu Filozofske fakultete. Doslej smo izpisali fond Zavoda za migracije in narodnosti, bibliografijo v Narodni in univerzitetni knjižnici, zbrali smo podatke o alikvotnih upokojencih v SR Sloveniji, po regionalnih zdravstvenih skupnostih zbiramo podatke o izseljencih povratnikov v Sloveniji.

Sodelavci projekta so tudi zunaj fakultete, strokovnjaki in posamezniki, ki jih stvar zanima ali pa imajo neposredne izseljenske izkušnje. Sodelavci s PZE za etnologijo se enkrat tedensko zberejo na dvehurnem seminarju, ki je bil doslej namenjen splošnemu razgledovanju po slovenski izseljenski problematiki, pregledovanju literature in njenemu faktografskemu reproduciranju. Ob pretresu zgodovinskih, geografskih in drugih raziskav določamo okvire etnološkega delovnega področja, etnologiji lastna izhodišča. To iskanje napreduje ob ugotavljanju odsotnosti načina življenja na ravni vsakdanjosti v vseh obravnavanih znanstvenih pristopih. Tu se bohoti statistika z deskripcijo masovnih pojavov, medtem ko življenje posameznikov, ki je časovno, prostorsko, socialno in kulturno diskontinuirano, ostaja med mejami strok ali je vredno samo naključne pozornosti. V najbližji prihodnosti nameravamo torej opredeliti predmet preučevanja, izdelati metodologijo ter terensko raziskovati način življenja slovenskih izseljencev v tujini in povratnikov.

MOJCA RAVNIK

MUZEOLOGIJA IN KONSERVATORSTVO

S študijskim letom 1971/72 je bila na ljubljanski filozofski fakulteti v okviru PZE za umetnostno zgodovino ustanovljena stolica za muzeologijo in konservatorstvo. V letih 1950/63 je predaval ta predmet prof. Franjo Baš, vendar je bil namenjen samo študentom umetnostne zgodovine. Muzeologijo so do 1971 obravnavali bolj ali manj obrobno v okviru študija na posameznih oddelkih tj. na arheologiji, etnologiji in umetnostni zgodovini. Pravim obratno, t.j. z gledišča muzejskih in spomeniško-varstvenih interesov posameznih strok in ne s poudarkom na interdisciplinarnem pomenu muzeologije in konservatorstva. Šele 1971 je to postal skupen predmet navedenih oddelkov s temu ustrezno začrtanim učnim programom.

Predavanja iz muzeologije in konservatorstva trajajo dva semestra, v katerih se študentje seznanjajo z bistvom in glavnimi nalogami obeh področij. Prvi del študija zajema osnovne pojme muzeologije kot znanstvene discipline in praktične vede. Sledi oris zgodovine muzejstva v svetu in doma, nato tipologija muzejev z opredelitvijo pojmov zbirka in muzej. Študija obravnava nadalje osnovne naloge muzejev, muzejsko dokumentacijo, muzejsko arhitekturo in muzejske razstave. Prav tako zajema ljudskoizobraževalno in znanstvenoraziskovalno dejavnost muzejev, posebej njihove poljudnoznanstvene naloge, nadalje muzejsko pedagogiko in andragogiko, slednjič muzejsko propagando s poudarkom na povezovanju muzejstva z organizacijo združenega dela, s turizmom in muzejsko zakonodajo.

Drugi del študija je posvečen spomeniškem varstvu, najprej osnovnim pojmom te dejavnosti in vede ter opredelitvi pojma kulturni spomenik. Zajeta je zgodovina razvoja spomeniške službe v svetu in na domačih tleh, posebej s poudarkom na Sloveniji, nadalje teoretične in praktične naloge spomeniškega varstva. Študij obravnava klasifikacijo spomenikov in njihovo opredeljevanje kot arheoloških, etnoloških, umetnostnih in zgodovinskih objektov ter spomeniških območij. V okvir predavanj sodijo nadalje osnove urbanizma s posebnim naglasom na vlogi zgodovinskih predelov, prav tako osnove regionalnega planiranja, osnove varstva narave in varstva pokrajine. Posebno poglavje zajema spomeniško dokumentacijo z evidenco, topografijo, registracijo spomenikov itd. Vključena so še poglavja o problematiki spomeniške propagande, o odnosu med spomeniškim varstvom in turizmom, spomeniška zakonodaja in mednarodne konvencije. Študij osvetljuje tudi specifičnosti slovenskega spomeniškega patrimonija.

V okvir dela v dveh semestrih so vključene še ekskurzije v pomembnejše domače muzeje, seznanjanje z internim muzejskim delom in postavitvami razstav, prav tako tudi ogledi, posvečeni problemom urbanizma, funkciji mestnih jeder in aktivni vlogi kulturnih spomenikov.

V načrtu je, da bi študij spopolnili z vajami, praktično terensko delo med počitnicami pa je deloma že v programu posameznih PZE, tudi v etnologiji.

Vse bolj se kaže tudi potreba, da bi predmetno snov razdelili v dva ločena predmeta — muzeologijo in konservatorstvo, saj sta se obe panogi v zadnjih letih tolikanj razmahnila, da ju je potrebno tudi v obliki študija predstaviti obširneje — teoretično in praktično.

Program stolice za muzeologijo in konservatorstvo zajema tudi podiplomski študij, ki je za sedaj organiziran

še v obliki konzultacij, v pripravi pa je obširnejši in interdisciplinirano zasnovan cikel predavanj. Vrsta magistrskih in doktorskih tem izpričuje povezanost stolice s prakso, izkušnjami in potrebami, izviraajočimi iz dejavnosti muzejstva in spomeniškega varstva v slovenskem in jugoslovanskem okviru.

Predmet muzeologija in konservatorstvo je naravnan tako, da naj bodoče absolvente popelje od teorije k dejanskemu delu v praksi, od pogosto idealnih interpretacij v posameznih strokah k soočanju s tem, kar študente po končani šoli v resnici čaka. Seznani naj jih z realnimi možnostmi dela v domačih razmerah.

Povedati je treba, da se vedno znova najdejo študenti, ki vrednotijo ta predmet kot nekakšno stransko področje, kot nekaj, kar se sicer dotika njihove glavne usmeritve tj. etnologije, arheologije ali umetnostne zgodovine, kar pa zasluži samo obrobno pozornost. Ti ljudje vidijo v različnih področjih muzeologije in spomeniškega varstva, posebej v temah, ki so vezane na zakonodajo, konvencije, pravila muzejskega dela, dokumentacijo itd. nekakšno nujno zlo, s katerim se bo sicer treba spopasti, ki pa v bistvu človeku odvzema čas, ki bi ga koristneje porabil za strokovno ustvarjanje, predvsem za raziskovanje itd.

Praksa je seveda povsem drugačna: zelo redki se lahko v poznejših poklicih ukvarjajo s čisto znanostjo, kaj šele, da bi se mogli povsem odtegniti vsakdanjemu delu, ki seveda ne more mimo zakonov, samoupravnih aktov, pravilnikov itd.

Govorim iz dolgoletnih izkušenj z mladimi ljudmi in vem, da so bili mnogi med njimi precej razočarani, ko so, postavimo, ugotovili, da je skrb okoli obstoja kulturnih spomenikov precej trdo in včasih tudi duhamorno delo, predvsem pa delo, ki zahteva vztrajnost in zavzetost.

Pri študiju muzeologije in konservatorstva si torej prizadevamo, da bi mlade ljudi vzgojili v praktične in osveščene muzealce in konservatorje, usposobljene za naš delovni vsakdan in konkretno sodelovanje v delitvi dela.

a) Če kratko povzamem: med teorijo posameznih strok na eni in prakso na drugi strani je nedvomno močan razkorak. Predmet Muzeologija in konservatorstvo ima v svojem sedanjem skromnem obsegu namen, da premosti ta razkorak in da poskuša bodoče muzejske in konservatorske delavce pripraviti na realnost, ki jih čaka.

b) Predmet ne želi biti ozko teoretičen in abstrakten, saj je v kratkem kursu 2 semestrov nedvomno koristnejše, da usposobimo študente za neposredno prakso, v kateri ima odločilen pomen tudi meddisciplinska vpetost, ki se kaže v delu muzejev in zavodov za varstvo kulturne dediščine. Od tod tudi skupen študij muzeologije in konservatorstva za študente arheologije, etnologije, umetnostne zgodovine in akademije likovnih umetnosti. Napak bi bilo, če bi se seznanjali samo z muzejsko in spomeniškovarstveno problematiko znotraj svoje stroke, praksa pa bi jih postavljala pred povsem drugačne, kompleksne probleme.

c) Kar zadeva družbeno angažiranost, bi si upal trditi, da prav muzeologija in konservatorstvo uvajata k seznanjanju z neposrednim delom, saj je odločilnim poglavjem za izhodišče naša zakonodaja, tj. zakon o varovanju naravne in kulturne dediščine, se pravi vseobča družbena skrb, ki naj prodre v bazo in katere poglobljanje bo v odločilni meri dolžnost bodočih delavcev v teh strokah.

SERGEJ VRIŠER

ETNOLOGIJA IN ARHITEKTURA

Novi cilji tako arhitekture kot etnologije, ki sta se obe končno začeli ukvarjati s človekom kot merilom prostora in načina življenja, zahtevajo tudi nove medsebojne povezave. Postavlja se vprašanje dopolnitve teoretskih izhodišč obeh ved, hkrati pa izobrazbe take vrste strokovnjakov in znanstvenikov, ki bi bili sposobni dopolniti vlogo bivalnega prostora in bivanja (poleg likovno materialnih meril) še z vsebinsko vrednostjo.

Nujnost interdisciplinarnega raziskovanja, vrednotenja in načrtovanja človekovega življenjskega prostora izvira iz spoznanja, da je človekov način življenja, ki pogojuje nastanek, razvoj ali ohranjanje arhitekture, hkrati tudi posledica že izoblikovanega bivalnega prostora. Zato je postalo — najprej v praksi, danes tudi v pedagoškem procesu — medsebojno poznavanje obeh strok dejanska potreba.

Ker so novi cilji obeh ved ne le pri nas ampak tudi v svetu šele dobro zastavljeni, nastaja težava z uresničitvijo naloge. Da bi izvedli zadovoljiv študijski program, bi bilo potrebno v okvirih obeh matičnih kateder dopolniti učni program. Sedanja rešitev v obliki izbirnega predmeta na etnologiji in kot obvezni predmet na arhitekturi (Obnova in varstvo arhitekturne dediščine) z enim predavateljem ne more zadoščati pomembnosti naloge. To je mogoče razbrati tudi iz vsakoletnih težav, ki nastajajo ob preizkusu znanja na terenu.

Vsebina učnega programa za etnologe naj bi zadostila splošno potrebnemu znanju vsakega etnologa, ki se kakorkoli srečuje z arhitekturo, obenem pa naj bi omogočala posebno poglobitev za tiste, ki želijo svoje delo usmeriti prav v to smer. Zato naj bi dobili študenti etnologije splošno znanje o metodologiji raziskav, vrednotenja in načrtovanja bivalnega prostora, kakršne uporabljata arhitektura, arhitekti pa obratno o metodologiji, ki se je poslužuje etnologija v odnosu do načina bivanja v tem prostoru. To hkrati pojasnjuje tudi potrebo po občasnem sodelovanju med obema učnima procesoma. Sedaj je to zagotovljeno med terenskim delom, kar je dobra usmeritev, ki pa žal še ni dovolj redna.

Drugi cilj povezave etnologije in arhitekture bo dosežen, ko bo mogoče uveljaviti tudi novo vlogo diplomiranega etnologa, ki ne bo več le pasivni raziskovalec, temveč se bo vključil kot aktivni oblikovalec boljše vsebine našega načina življenja in oblike bivalnega okolja. To zajema tudi že sedanjí program predmeta, ki v okviru terenskih vaj predvideva sodelovanje slušateljev v dejanskem raziskovalnem in načrtovalnem procesu. Da postaja tak profil etnologa tudi že družbeno vse bolj pomemben, kažejo prvi primeri vključevanja ne le v zavode za spomeniško varstvo temveč tudi v okvire projektantskih organizacij. Za dosego tega cilja pa je potrebno omogočiti ali bolje — razviti tudi specializacijo v obliki seminarjskih, diplomskih in podiplomskih oblik študija.

Ljubljana, november 1980

PETER FISTER

SLOVANSKI JEZIKI V OKVIRU ETNOLOŠKE ŠTUDIJSKE SMERI

Nekajletna praksa kaže, da si študentje etnologije predstavljajo študij slovanskega jezika v okviru njihove stroke kot predmet, ki ni problemsko vtkan v program njihove izobraževalne smeri. Verjetno se pri pouku tujega jezika še veliko drži tistega, kar bi nekako imenovali šolski način učenja, saj je tako rekoč treba začeti s slovnico, ki se je nemara marsikomu v letih osnovnega šolanja zaradi neustreznega poučevanja uprla kot suhoparno zlo. Zgradbo tujega jezika je treba sestavljati postopoma, od besede do besede, kar zahteva od slušateljev predvsem vztrajnosti, dobre volje, kontinuiranega učenja in kar najmanj izostankov.

Študij tujega jezika v okviru etnološke smeri vključuje več smotrov:

– Najsplošnejši je seveda tisti, ki obsega vsem znano ljudsko modrost „Kolikor jezikov znaš, toliko mož veljaš“. Ne le da človek pri osvajanju jezika postaja bogatejši in vrednejši, temveč mu znanje tujega jezika omogoča dialog z drugim kulturnim svetom. Za visokošolskega izobazbenca je obvladanje enega ali dveh tujih jezikov življenjska neizogibnost.

– Jezik je najbolj popoln znak med vsemi komunikacijskimi sistemi. Ponavadi se pri učenju tujega jezika na strokovnem področju izpostavlja le njegova sporočevalna funkcija, medtem ko se pri strokah, ki posebej obravnavajo jezik in literaturo, upoštevajo estetska, izrazna in matajezikovna funkcija jezika. Izhajajoč iz etnološke stroke, bo slušatelja zanimalo, kaj tuji jezik **sporoča** o materialni in duhovni kulturi določenega naroda, pozoren bo na vsebinske razsežnosti jezikovnega znaka. Zvečine se pri učenju tujega jezika jemlje v poštev pravkar omenjena sporočevalna funkcija jezika.

– Premalo se pri učenju jezika poudarja njegovo mentalno funkcijo. Jezik je soudeležen pri rasti človekove osebnosti in pri oblikovanju strokovnosti, ki jo nudi izobraževanje. Hitro osvajanje tujega jezika temelji na obvladanju svojega, na odličnem in tekočem izražanju v materinem jeziku. Pojemovni svet določene vede, ki ga jezik prestreže, se odziva pri tistem uporabniku jezika, ki stroko obvlada. Obvladati stroko pa pomeni, da določenim pojavnim oblikam znamo dati imena, ki jih v znanstvenem jeziku imenujemo termine in tvorijo pojemovni sestav določene znanstvene discipline. Znanost teži v čisto terminologijo. Pri prevajanju tuje etnološke literature se kaže prevajalčeva razgledanost, pojemovna izčiščenost in tudi terminološka ustaljenost domače etnološke vede.

– Pri učenju sorodnih slovanskih jezikov se preizkuša slovenski jezik in prek njega se sooča slovenska kultura s sorodnimi kulturami slovanskih narodov. Vidik konfrontacije pogloblja izobraževalne komponente učnega procesa.

– Jezik pokriva kot funkcijski inštrument več komunikativnih področij: 1) jezik vsakdanje komunikacije, 2) jezik znanosti in različnih strok, 3) razvejano področje publicistike in 4) umetnostno področje, kjer se poleg vseh drugih funkcij uveljavlja estetska funkcija jezikovnega znaka. Funkcije naštetih komunikativnih področij so izražene v stilu in ustroju besedil, ki jih uvrščamo v ta področja. Pri osvajanju tujega jezika naj bi se slušatelji seznanili s primeri vseh štirih stilnih področij.

– Pri študiju je potrebno izhajati iz pomembne okoliščine, ki v naši jezikovni kulturi še ni dovolj uzaveščena, tj. iz razlik med govorno oz. govorno in pisno obliko jezika kot v osnovi različnih pojavnih oblik vsakega jezikovnega koda, ne le slovenščine (prim. znane položaje, ko tuji jezik razumemo in beremo, ne moremo pa ga govoriti; intersemiotični razločki med govorno in pisno publicistiko, pripravljene in nepripravljene govorni nastopi itd.).

– Ob pravkar naštetih smotrih se pojavlja vprašanje, kako sestaviti ob omejenem številu ur učni program, da bi bili v njem zajeti omenjeni smotri. Učitelj naj bi pri sestavljanju programa snov izbiral in določil za študij jezika v prvem letniku besedila z različnih stilnih področij, ki so hkrati dovolj obvestilna in vsebujejo informacije o češki (slovaški, poljski in ruski) kulturi, o načinu življenja in o jezikovnem obnašanju v naštetih slovanskih kulturah.

Pri podajanju gramatične snovi naj bi se izhajalo iz odvisnosti med formalnim in pomenskim planom jezika (prim. različna gramatična sredstva za izražanje enakega ali podobnega pomena – **pojdi, moraš iti, šel boš, da mi greš**) pa tudi iz razmerja med mišljenjem in jezikom (jasno in tekoče izražanje je izraz avtorjevih jasnih predstav o obravnavani problematiki). Učenje tujega jezika zaobseže deloma tudi poglavja iz jezikovne kulture.

Študij tujega jezika se v drugem letu odpira v tujejezično etnološko vedo. Ker je vstop v tujo kulturo povezan s prevajanjem, je nujno seznaniti študente z osnovami tega jezikovnega procesa, ki vključuje stilistiko strokovnih besedil. V središču so skladenjska in terminološka vprašanja ter stilne norme slovenskega in tujega znanstvenega (strokovnega) jezika. Učitelj bo opozoril študente na razpoložljivo strokovno literaturo, na stanje etnološke vede v določeni deželi in vzpodbujal slušatelje v iskanje ustrezne problematike v tujem jeziku. Kot plodno se je pri učenju slovaščine pokazalo, da so si študentje sami izbirali tematiko besedil za prevajanje in z vsebino v obliki govornega nastopa seznanjali na lektorskih vajah svoje kolege. V prihodnje bi kazalo razvijati pri slušateljih kritičnost v sprejemanju tujejezičnih informacij in prenašanju tujega znanja v sistem domače kulture.

ALBINA LIPOVEC

SAK — SVOBODNA KATEDRA ŠTUDENTOV ETNOLOGIJE

Po naključju sovpada s štiridesetletnico PZE za etnologijo tudi 10-letnica prve svobodne katedre študentov etnologije. Ustanovili so jo 17. 12. 1970 in jo poimenovali „SAK“. Morda pa le nimamo opraviti zgolj z naključjem. Katedra je bila ustanovljena v letih, ko je pričelo rasti zanimanje študentov za študij etnologije. Po drugi strani je bila eden od rezultatov študentskih „dogajanj“ s koreninami v šestdesetih letih.

Svobodna katedra na oddelku za etnologijo je bila namenjena razpravam „o študiju, novih metodoloških izhodiščih v etnologiji, kritično naj bi se ocenjevale proseminarske in seminarske naloge... Osnovni namen je bil, da bi opozorili (študentje) na pomembnost svojega študija, da bi dvignili svoj oddelek iz dosedanje anonimnosti in pripomogli, da bi dobil svojo lastno predavalnico, kar je že vsa leta kamen spotike in otežuje delo etnološkega oddelka.“ (Poročilo v Delu 12/1970 (24. 12), št. 348, s.5.) Katedra je bila odraz gibanja v študentskih vrstah in ni bila usmerjena proti oddelku, čeprav so nekateri izven fakultete to tako razumeli, pričakovali in želeli. Študentje so si prizadevali zapolniti svoj popoldanski oz. večerni čas s predavanji in sproščeno diskusijo na strokovnem in sorodnih področjih. Ob tem je treba pristaviti, da so bile težnje po interdisciplinarnosti v znanosti v tem obdobju močno prisotne. V študentskih okvirih se je razen tega veliko razpravljalo o prizadevanjih sodobne, reformirane univerze. V okvirih SAK-a je bilo organiziranih sedem večerov, ki se jih je udeležilo različno število študentov (najmanj 6, največ 33).

1. SAK — 17. 12. 1970. To je bil ustanovni sestanek SAK-a in je v diskusiji začrtal glavne smeri delovanja študentov. Ohranjen zapisnik diskusije pokaže, da so se študentje dotaknili številnih širših in tudi perečih problemov stroke. Naglasili so potrebe po timskem delu in opozorili, da bi slovenska etnologija morala začeti s serijo monografskih študij, ki bi vodile k sintezi. Zlasti je zanimiva 7. točka zapisnika diskusije v kateri so študentje izrazili zahtevo, da bi bil glede na stanje v stroki nad vse potreben sestanek vseh slovenskih etnologov na katerem „naj bi se odkrile karte etnološke igre“. Govorili so tudi o nalogah etnologije na področju zaposlovanja kadrov.

2. SAK — 14. 1. 1971. Duša Krnel in Janez Bogataj sta kolegoma predavala o 2. in 3. Seminarium ethnologicum na Slovaškem ter o konferenci slovenskih etnologov. Predavanje sta popestrila z diapozitivi, magnetofonskimi zapisi in pol urnim 8 mm filmom.

3. SAK — 4. 3. 1971. Zmago Šmitek je predaval o svojih raziskavah šeg in navad v železarskih središčih Gorenjske.

4. SAK — 25. 3. 1971. Marija Petrič, asistentka na Oddelku za psihologijo, je predavala o socialni psihologiji. Po predavanju se je razvila zelo pestra diskusija, ki je posegla še zlasti na področje razmerja med etnologijo in psihologijo. Obsežna je bila tudi razprava o vplivu kulture na razvoj osebnosti.

5. SAK — 8. 4. 1971. Julijan Strajnar, sodelavec Glasbeno narodopisnega inštituta, je predaval o raziskovanju ljudskih inštrumentov. Predstavil je glavna vprašanja, ki so povezana s tovrstnimi raziskavami, zlasti z uporabo inštrumentov, načini igranja in repertoarjem.

6. SAK — 22. 4. 1971. Mirko Ramovš, sodelavec

Glasbeno narodopisnega inštituta je govoril o slovenskem ljudskem plesu. Udeležence predavanja je še zlasti pritegnil tisti del Ramovševega predavanja, ki je poskušal podati mesto etnologa pri raziskovanju ljudskega plesa.

7. SAK — ? maj 1971. Študent Danilo Zega je predstavil nekatera vprašanja, ki so se mu odprla pri raziskovanju živinoreje na Tolminskem, kar je bila tudi tema njegove diplomske naloge.

Z današnjimi merili, ko se nam skoraj vsak teden zvrsti vsaj po eno predavanje v okviru PZE za etnologijo ali Slovenskega etnološkega društva, bi ob tem pregledu morda menili, da je bil to skromen program. Začetki so bili zares skromni, vendar s poštenimi hotenji in cilji. Žal pa vodjem SAK-a ni uspelo pripraviti tedenskih ali štirinajstdnevni sestanekov. Ker ni šlo za kontinuirano akcijo so mnogi študentje (kljub dobri obveščeniosti s plakati) izgubili stik, tudi občutek pripadnosti nekemu gibanju in število poslušalcev je na zadnjih SAK-ih močno upadlo.

SAK torej predstavlja začetke resnega delovanja študentov v okvirih PZE in slovenske etnologije nasploh. Mnoge oblike delovanja so bile še pred desetimi leti le želja, danes pa so enakopravna sestavina etnološkega življenja na Slovenskem. Delovanje študentov se je danes razširilo na področju njihove vključenosti v znanstvenoraziskovalno delo, delovanje v Slovenskem etnološkem društvu; študentje imajo možnosti objavljanja v strokovnih glasilih in tudi samostojnih publikacijah ter nastopanja s samostojnimi in kolektivnimi referati na strokovnih posvetovanjih.

JANEZ BOGATAJ

*Seznam predmetov notranje opreme
Etnološkega seminarja 1949-1945.*

1. En pepelnik.
2. Ena risovana zapisna knjiga.
3. Ena polročna mapa.
4. En dinstnik.
5. Ena pisarniška svetilka.
6. En protovalni pulit namre police v predavalnici za umetnostno zgodovino.
7. Ena trikotna knjizna omara.
8. Ena " " " "
9. Ena otomana.
10. Iz kopostornice univerze so bile prinesene je obrabljene veli pohištva.
11. Ena pisalna miza s predali. Se plabo zapira.
12. Ena navadna študentska mizica z umjetkom.
13. Tri stola.

SLAVNOSTNI GOVOR RED. PROF. DR. JANKA PLETERSKEGA, DEKANA FILOZOF-SKE FAKULTETE UNIVERZE EDVARDA KARDELJA V LJUBLJANI

Dovolite mi, da spregovorim v imenu Filozofske fakultete nekaj besed ob 40-letnici vstopa etnologije kot samostojne znanstvene discipline v delo naše univerze. Dejstvo, da neka disciplina ni takoj v začetku zastopana na neki novo ustanovljeni univerzi, ni nenavadno. V tem primeru, ko gre pri ustanovitvi univerze za bistveno dejanje v oblikovanju slovenskega naroda, je res upravičeno vprašanje, zakaj takšna izrazito narodnooblikovalna veda kot je etnologija vanjo vstopa šele po dveh desetletjih.

Po drugi strani pa vemo, da segajo začetki te vede na Slovenskem prav zaradi njene narodnospoznavne narave skoraj tristo let nazaj, tja k znamenitemu Valvasorjevemu delu. V razvoju vsake znanstvene discipline prihaja do vedno novih začetkov, novih misli in raziskovalnih usmeritev. V razvoju etnologije je nedvomno najpomembnejši novi začetek v dobi razsvetljenstva, ko stopi v funkcijo zavestno oblikujočega se naroda kot nove družbene kategorije, določujoče ves prihajajoči čas, do danes in jutri. Medtem ko Valvasor ponosno zbira, opisuje in razkazuje žive in nežive posebnosti in znamenitosti svoje domače dežele, vidi A. T. Linhart v etnografskem raziskovanju pot k spoznanju naroda, njegove zgodovine in na zgodovini temelječe prihodnosti slovenskega ljudstva. Tu je začetek razsvetljenske smeri, še danes tvorne v slovenski etnologiji. Romantična smer, ki ji sledi, se naslanja na spoznanja razsvetljenstva, ko potrdi odločilni pomen zanimanja za temeljne najbolj slovenske plasti ljudstva in njihovo kulturo. Tudi ta smer opravlja svojo zgodovinsko nalogo, saj je zbiranje narodnega blaga po svojem družbenem pomenu eno samo dokazovanje polnovredne ustvarjalne sposobnosti naroda in s tem utemeljevanje zahteve po njegovi politični enakopravnosti in oblasti. Z vrsto velikih slavistov, od Miklošiča naprej, vstopa etnologija, četudi še ne samostojno, a po svoji tematiki in metodi, v univerzitetno delo. Od tistih dob, do samostojnega nastopa na slovenski univerzi, beleži naša etnologija mnoge znanstvene uspehe, ugotavlja nove probleme in naloge, se odloča na novih razpotjih. S Karlom Štrekljem in Matijo Murkom da Slovencem evropsko priznane strokovnjake v raziskovanju ljudskega pesništva, izdela že načrt znanstvenega raziskovanja ljudske kulture, usmerjen v stvarno preučevanje celotnega vsakdanjega ljudskega življenja. Že 1904 dobi svoje prvo strokovno glasilo (Časopis za zgodovino in narodopisje), sredi dvajsetih let, v novi državi, pa tudi samostojno revijo „Etnolog“. Njen ustanovitelj Niko Županič postadobe — prekipevajoča, zmagoslavna ugotovitev: „Iz naroda hlapcev smo postali narod junakov!“ Tu je prelomni začetek nove dobe življenja naroda, ki se v njem odpravlja podvojenost z življenjem ljudstva, tu je vir novih nalog, novih zamisli in novih usmeritev etnologije. Z veseljem in ponosom moremo reči, da so etnologi na naši fakulteti pa tudi zunaj nje, dokazali, da so sposobni svojo stroko organsko razvijati in pospeševati v tako bistveno spremenjeni in spreminjajoči se družbi, skladno z njenimi izhodišči in potrebami. Ne da bi se odpovedali raziskovanja struktur slovenske ljudske kulture, njih zvez s sosednjimi ljudstvi, so se spoprijeli z raziskavami kulture novonastalih mestnih naselij in preoblikovanja življenja

ne po mnogih strokovnih dosežkih končno prvi učitelj etnologije na ljubljanski univerzi. Od tistega dne je poteklo 40 let. Prebogat je obračun teh desetletij, da bi ga zdaj pregledali. Vojna in sovražna zasedba sta res pretrgali novo začeto delo že kar na prvih korakih. Narodnoosvobodilni in revolucionarni boj pa je ustvaril — podobno kot narodni prerod v razsvetljenskem času — novo družbeno podlago in nove naloge etnološki vedi, enako kot družboslovju v celoti. Naravnost vsiljuje se primerjava dveh najbolj izrazitih izjav etnološkega značaja iz obeh dob. Iz prve, Linhartova o značaju kranjskih Slovanov: „Ugnali so jih in ponižali. A zavest njihove lastne cene, ljubezen do prostosti bedi še v njih; še se kaže v njihovi ljubezni do zatirane domovine.“ Iz druge po novih socialnih plasteh. Raziskovalno zanimanje etnologov se zavestno obrača k sodobnemu dogajanju, k načinu življenja sestavnih delov sodobnega slovenskega naroda, toda vselej z vidika zgodovinskosti. Širši družbeni pomen tega dela je prav v tem, da po njem postaja očitno, da je družbena funkcija naroda aktualna tudi v našem industrijskem času in z njim zvezanimi razvojnimi problemi. Etnologija se tako končno uveljavlja kot osamostaljena družboslovna disciplina, ki je sposobna zagotoviti bistvene posebne spoznavne možnosti tako glede vprašanja o človeku v slejkoprej učinkujočem ethnosu, kot glede vprašanja o človeku, ki oblikuje delo danes in jutri. Uveljavlja se kot družboslovna disciplina, ki hoče in more prispevati k tisti sintezi znanstvenega spoznanja, ki je dandanes pač skupna naloga in možnost celotnega družboslovja.

O delu oddelka ali pedagoško znanstvene enote za etnologijo na Filozofski fakulteti, njenih učiteljev, sodelavcev in študentov, pove po svojih možnostih razstava v avli fakultete. Vabljeni ste, da si jo ogledate. O perečih vprašanih strokovnega dela etnologov bo tekla beseda na pogovoru o stroki, ki ga danes prirejata PZE za etnologijo in Marksistični center Filozofske fakultete. Sicer pa je ves teden posvečen predavanjem in prikazom dejavnosti etnologov. Veseli nas njihova radoživa vnema, veselijo nas doseženi uspehi. Želimo, da bi tako bilo tudi v prihodnje.

Po tem kratkem uvodu razglašam, da je spominska plošča ob 40-letnici etnologije na Univerzi Edvarda Kardelja v Ljubljani odkrita. Filozofska fakulteta jo prevzema v svoje varstvo.

DISKUSIJA OB PREDSTAVITVI DELA NA ODDELKU ZA ETNOLOGIJO

Po pozdravnem nagovoru predstojnika PZE za etnologijo dr. Slavka Kremenška in pozdravov gostov (dr. Petra Vlahovića, dr. Vitomila Belaja, Julijana Strajnarja, dr. Dunje Rihtman – Avguštin, dr. Borisa Kuharja, dr. Milka Matičetova in tov. Jerneja Šuštaršiča) je mag. Marko Terseglav (Glasbeno-narodopisna sekcija ISN SAZU Ljubljana) na osnovi vnaprej pripravljenega gradiva o delu na oddelku za etnologijo, ki so ga dobili vsi povabljeni, podal iztočnice za diskusijo:

„Teško je voditi pogovor o kakršnikoli obletnici. V meglicah slavošpevov se največkrat skriva resničnost, na katero tudi ob obletnicah ne smemo pozabiti.

Voditi pogovor ob štiridesetletnici oddelka za etnologijo je težavno zato, ker je pred nami gradivo, ki nam kaže trnovo pot uveljavitve etnološke stroke, vso zavzetost delavcev na oddelku od njenih začetkov do danes, posebno, če je bil včasih en sam delavec za vse. Ob vseh teh težavah in ob častitljivi obletnici bi zatoj tak pogovor moral steči v panegirskih ali vsaj v spoštljivem občudovanju entuziazma, naporov, volje ali trme v najžlahtnejšemu pomenu besede, ki so etnološko vedo pripeljali do take višine, da jo danes brez kakršnega koli leporečja lahko le občudujemo. Vendar, sodelavci PZE za etnologijo Filozofske fakultete, samorastniki, ki so nasledili samorastnike, uporni potomci upornikov, so ostali realisti in borilci tudi ob svojem prazniku in jubileju. Od njih nismo dobili okrašenega vabila na proslavo, ampak šop gradiva za pogovor o delu oddelka, torej za še en delovni sestanek, še en delovni izziv, ki smo jih od tega oddelka že vajeni, tudi vsi tisti, ki spremljamo razvoj in delo katedre od zunaj. Veličina proslave ni zgolj v delovnem programu, ampak v dejstvu, da imamo možnost ob jubileju govoriti o razvoju oddelka, o njegovih pridobitvah, pa tudi o možnih pomanjkljivostih. Tak korak v slovesni priliki kaže, da se sodelavci oddelka zavedajo, da bosta znanost in oddelek živela le od konstruktivnih pripomb in ne od hvalospevov, ki jih tudi do sedaj niso bili vajeni. Ta poteza etnologov kaže tudi njihovo demokratičnost in odprtost. Ne moremo se znebiti občutka, da sta tak izziv in povabilo na razgovor možna le zaradi precejšnje mere samozavesti in vere v svoje delo in znanstveno usmeritev. Ali je ta domneva pravilna, nam bo odgovorilo današnje srečanje, na katerem smo se zbrali zato, da predelamo in morda dopolnimo tisto, kar so nam za to predstavitev pripravili sodelavci PZE za etnologijo. Gradivo je večina od nas dobila že prej, zato ga ne bi obnavljali, ampak je najbolje, da skupaj odgovorimo na izziv in se tvorno vključimo v razgovor o delu, o dosedanji prehojeni poti, o načrtih, o usmeritvi, o pedagoškem in znanstvenem delu PZE za etnologijo. Vsi ste kot soustvarjalci povabljeni, da to delo potrdite in ga dopolnite ali pa odkrijete še tiste možnosti, ki so jih sodelavci morda spregledali. Povabljeni ste, da hvalite in kritizirate, minirate in gradite, dopolnjujete, branite in napadate, zavirate predivjo vožnjo, če tako kaže bolje za stroko. To je bil namen tistih, ki so gradivo sestavili in vam ga razposlali, saj v svoji obletnici slutijo pot za naprej, ki se bo po koščkih odgrinjala v tvornem razgovoru. Če ne drugega, sodelavci zaslužijo prav to, da jim vaš pogovor nakaže najboljšo pot za rast oddelka in stroke. Če so se sodelavci PZE za etnologijo odrekli slavju in hvalnicam, če so se nas brez strahu povabili na ta

pogovor, če nas ob slavju demokratično vabijo, da tudi pokritiziramo, potem je naša minimalna obveza vsaj ta, da jih ne pustimo same v njihovem pričakovanju in da na odprtost ne odgovorimo z molkom. Ogibali naj bi se samo nizkih udarcev, pa ne zaradi slavja in praznika, ampak zato, ker ti niso zaželjeni niti ob delavnikih, čeprav so jih sodelavci že navajeni sprejemati, pa jih bodo najbrž morali še v prihodnje.

Za učinkovitost diskusije je potrebno, da bo kljub spontanosti potekala kolikor toliko urejeno. Zato iz gradiva navajam nekaj sklopov, za katere se mi zdi, da zaslužijo našo obravnavo. Da bo diskusija koristila tudi stroki sami, predlagam, da se po vrsti pogovorimo o posameznih sklopih.

Gradivo nas seznanja s potjo stroke od njenega prebujenja do formalnega ustoličenja na naši univerzi, kaže iskanje in program oddelka skozi njegovih 40 let, seznanja nas s predmetom samim, s teoretičnimi iskanji, govori o znanstveni razvejanosti in o uporabni vrednosti. Poleg tega gradivo tudi neetnologu predstavlja okvir stroke v preteklosti, skratka, njen program, ki je razčlenjen po panogah, preteklo in zdajšnje naravnost in obveze, pa tudi želje, rasti in upadanja, iskanja novih možnosti za razširitev in potrditev stroke same, pa tudi pedagoške probleme in način, kakšna naj bo stroka, da bo celovita in da bo kot taka dala študentom kar največ, da bodo lahko postali čim boljši raziskovalci, praktični delavci in iskatelji.

Gradivo torej ponuja precej opornih točk za razgovor. Najprej je tu zgodovinska pot katedre. Kremenškov pregled daje veliko iztočnic, ker ni zgolj faktografski, ampak je problemski in podkrepljen z avtorjevimi opaznanji in čustvenimi dopolnitvami. Iz njegovega pregleda bodejo v oči naslednja dejstva:

1. Nihče od slavistov se pri oblikovanju nove slovenske univerze ni potegoval za etnologijo kot sestavino univerzitetnega pouka, čeprav je bila etnologija v preteklosti del slavistične vede. Zakaj tako?

2. Kremenškova ugotovitev pravi, da sta se slovensko meščanstvo in inteligenca navduševala nad ljudskokulturnimi vrednotami le dotlej, dokler sta si od njih obetala določene koristi. Ali ni to vznemirljiva provokacija, ki ima še svoje nadaljevanje, saj v istem gradivu beremo, da je v času, ko je narodnokonstitutivna vloga ljudske kulture opešala, splahnelo tudi zanimanje za ljudsko kulturo. Ostala je realnost, za ljudstvo v življenjski realnosti pa meščanstvo in inteligenca že v preteklosti nista kazala poslušnosti. To so mogoče zelo ostre ugotovitve, vendar za zdaj edino logične. Teh trditvev do sedaj še nihče ni zanikal, čeprav smo jih slišali že večkrat. Jih morda ni mogoče zanikati?

3. Ob zgodovinskem pregledu dr. Kremenška pa se vsiljuje še eno vprašanje. Ob vsej neprijetni predzgodovini, ki jo je imela etnološka katedra, se je ta danes razvila v močno (pa ne po zasedbi) in aktivno raziskovalno stolico, kjer je vedno več vpisanih študentov. Čemu gre to pripisati? Je to vabljenost predmeta samega, je to usmeritev stolice ali kaj drugega? In tako smo še pri vprašanih metodološkega in metodičnega značaja. Gradivo prinaša o tem dva članka (dr. Kremenšek in asist. Bogataj), neposredno pa se nanj navezuje še pregled učnih programov etnologije (avtorica asist. Duša Krnel-Umek). Prav ti članki odpirajo veliko možnosti za razgovor, dopolnila in kritiko.

4. Je res potrebno predmet Obča etnologija oblikovati na novo, kot to poudarja dr. Kremenšek? Sam tudi daje določene odgovore in smernice. Se zbrani etnologi strinjajo s tako opredelitvijo? Zanimivo je trdno prepričanje avtorja, ki pravi, da spada med temeljne naloge v nadaljnji izgradnji predmeta odstranjevanje vsakršnih ostankov razlikovanja med etnologijo in etnografijo. Gre samo za terminološke zadrege ali za novo vsebino? Članek kaže na drugo. Slovenci pa imamo, kot vemo, Etnografski muzej, Inštitut za slovensko narodopisje (torej etnografijo), kar zunanega opazovalca prepričuje, da gre za dve disciplini. Gre Kremenškovo odstranjevanje razlik med etnologijo in etnografijo na škodo etnografije ali je to logična posledica razvoja etnološke misli in vede?

5. Vprašanje metodične narave. Iz gradiva je razvidno, da so bili študentje seznanjeni z metodiko dela šele v letu 1955/56, kar se je kasneje razvijalo in izboljševalo. Kakšno je sploh pedagoško delo na oddelku? Večkrat se univerzi očita, da je preveč raziskovalna in premalo pedagoška ustanova. To se zdi morda tudi zaradi tega, ker je pedagoški proces v istem trenutku tudi raziskovalni proces. Gre torej za istost, ki je opazna tudi iz etnološkega gradiva. Vprašanje je, koliko je ta istost procesov na oddelku realizirana? Vse kaže, da etnologi zagovarjajo koncept kliničnosti, torej raziskovalno delo obenem s pripravo kadra. Ali mogoče v pedagoškem programu kaj manjka?

6. Na metodiko in metodologijo se veže vprašanje učnih programov. Dobro bi bilo, ko bi naš razgovor razpletel vprašanje, koliko se danes etnologiji pozna zaostanek dvajsetih let, ker tradicija gotovo nekaj pomeni. Koliko se stolic pozna kadrovska okrnjenost skozi vsa leta, se je tudi kdo zunaj etnologije sploh kdaj brigal za ta problem? Kaže, da ne preveč. In zanimivo bi bilo izvedeti, zakaj ne.

7. Avtorica tega dela si sama zastavlja vprašanje, kako organizirati študij v prihodnje, in poudarja, da bi bilo najbolje organizirati samostojno študijsko skupino tako, da bi poleg etnoloških predmetov vsakdo vpisoval še določeno število predmetov, ki se predavajo na filozofski in drugih fakultetah. Nekatere teh predmetov avtorica tudi navaja. Gre najprej za vprašanje etnologije kot samostojne študijske skupine, potem pa za vprašanje izbirnih predmetov. Avtorica si izbirne predmete predstavlja kot interdisciplinarno povezavo v okviru etnološkega študija.

8. Eno pomembnejših vprašanj je vprašanje etnologije Slovencev. Kaj še spada v to področje in kako si ta predmet zamišljajo člani etnološke katedre, je razvidno iz Bogatajevega prispevka. Tu ne gre, da bi v diskusiji le dopolnjevali načrt z mozaičnimi predlogi, ampak gre za vprašanje celotnega koncepta predmeta, saj avtor ugotavlja, da narodna etnologija ni odvisna le od sistematičnega načrta, ampak napreduje z razvojem teoretičnih vodil. O tem smo v naši etnološki srenji že večkrat razpravljali, toda malokrat v povezavi s predmetom Etnologija Slovencev. Danes je prilika, da se pogovorimo tudi o tem. Avtor sam ponuja nekaj iztočnic: v prihodnje bo treba računati z zgoščenim, kritično preverjenim in dopolnjenim pregledom problematike po klasični strukturi. Koliko bo nova problematika, na primer rajonizacija slovenskega etnič-

nega ozemlja, omenjeno strukturo nadgradila, kako naj se taka nadgradnja uresničuje in koliko sedanji program etnološke katedre uresničuje to zamisel?

9. Isto pa seveda velja za etnologijo narodov in narodnosti Jugoslavije. Sodelavci so si zadali precejšen načrt — zgodovina vsakdanjega življenja in kulture od naselitve do danes z upoštevanjem različnosti v razvoju posameznih narodov in narodnosti na določenih kulturno-geografskih območjih. Kakšna naj bo torej zasnova raziskav, da bi bilo tako nalogo možno izpeljati, saj terja precej časa in ljudi, teh pa, kot vemo, primanjkuje. Temeljna naloga je sintetični prikaz etnologije Jugoslavije, kar je seveda nujno, postavlja pa se vprašanje, kako to doseči, ker niso izenačeni teoretični kriteriji raziskovalnega dela po republikah, poleg tega pa nekatera univerzitetna središča sploh še nimajo ali več nimajo katedre za etnologijo (Sarajevo, Skopje).

10. Kakšno mesto in kakšen obseg naj zavzema študij evropske in neevropske etnologije? Izpuščam zgodovinski pregled tega problema (avtor asist. Zmago Šmitek), ker se mi zdi, da je potrebno posvetiti pozornost tistim področjem, kamor se usmerja današnja katedra: npr. 1. prišleki iz Evrope v Slovenijo, 2. slovenski izseljenci, 3. kulturne zveze Slovencev z Evropo in drugimi kontinenti, 4. delež Slovencev pri raziskavi neevropskih kultur, 5. zgodovinski študij problemov in 6. sprotno spremljanje dosežkov s področja raziskav neevropskih kultur. Seveda to gradivo spet odpira vprašanje, kaj je s „klasičnim“ modelom raziskovanja neevropskih kultur (npr. etnogeneza, značilnosti ljudske kulture drugih narodov, zgodovinski pregled posameznih etnologij), je ta model preživet ali bi ga kazalo le dopolniti ali pa celo zavreči?

11. S tem v zvezi je tudi vprašanje o učenju tujih jezikov, kolikor to ni omenjeno že v prispevku asist. Duše Krnel—Umek, je natančneje povedano v prispevku prof. Albinca Lipovec, ki govori o študiju slovanskih jezikov. Najprej nam poda opredelitev jezika, poudarja njegovo mentalno funkcijo, prevajalski problem in podobno. Vprašanje je samo, kako ob študijskih obveznostih zagotoviti, da učenje jezikov ne bo kampanjsko, ampak logična stopnja študija etnologije.

12. Končno so odprta še vprašanja preučevanja slovenskega izseljenstva. Je raziskovanje na današnji stopnji premalo ali bi ga bilo treba drugače zasnovati. Isto velja tudi za interdisciplinarne povezave, npr. etnologije z arhitekturo, kjer strokovnjaki posameznih ved ne morejo več brez spoznanj drugih. Je pri tem dovolj, da gre na primer samo za izbirni predmet na etnologiji? Kako zasnovati tak študij, da se bosta predmeta dopolnjevala? Je to stvar učnih programov ali spoznanja o nujnosti interdisciplinarnega dela? V gradivu nam svoje izkušnje posreduje arhitekt, kakšno je mnenje etnologov?

13. Tu je še vprašanje svobodne katedre na etnologiji. To so le nekatere, subjektivno poudarjene iztočnice, ki naj bi osvežile spomin, kaj prinaša gradivo.

V diskusiji je najprej dr. Bogo Grafenauer čestital oddelku za mobilizacijsko usposabljanje študentov. Ob pregledu razvoja etnologije v institucionalnih okvirih pa je ugotavljal, da so bile druge stroke morda še v slabšem

položaju, pa zato niso občutljive ali družbeno neaktualne (primer zgodovina na akademiji). Delo, ki so ga opravili dr. Orel, etnološke ekipe v Ljubljani in Mariboru, je potrebno ugledati v širših merilih povojnega razvoja družboslovja, ko je stopil v ospredje publicizem, ki ga pred leti 1948/50 ni bilo, in so bile vse stroke, morda z izjemo arheologije, v podobnem položaju. K historičnemu razvoju etnologije je imel dr. Grafenauer še naslednje pripombe:

1. Linhart je za etnologijo lahko le vir, vendar njegov koncept ni etnološki, ampak zgodovinski; zgodovina Slovencev je zgodovina vsakdanjega življenja in ne le vojaška in politična zgodovina. Prenešen poudarek na folkloristiko se je zgodil pod Herderjevimi vplivom, ko je postala ljudska pesem vir za zgodovinski razvoj. Vendar tega ne gre pojmovati kot celotno narodopisje, temveč le del, ki je danes promet folkloristike.

2. Z ustanovitvijo ljubljanske univerze etnologija ni bila popolnoma izključena, upoštevana je bila v okviru dunajske filološke koncepcije, o razlogih drugačnega konstituiranja oziroma zaviranja pa ni mogoče soditi, ker je bil arhiv leta 1948 uničen.

3. Razvoj stroke je prikazan ustrezno, le v zvezi z Nikom Županičem bi bila potrebna večja kritičnost; znane so namreč pritožbe na njegova predavanja, pomanjkljiv interes za folkloro, torej za pomanjkljivosti v okviru „te šole“.

4. Konceptu etnologije Slovencev je mogoče očitati premajhen poudarek na interdisciplinarnosti.

Dr. Vasilij Melik je ugotavljal, da zaostajanje etnologije na univerzi ni le slovenski problem (primer Nemcev v 30. letih). Etnologija ni bila srednješolski predmet, bila pa je povezana z drugimi strokami, na primer z geografijo, pa ne le pri Cvijiću, temveč tudi na dunajski univerzi, kjer etnologi tudi niso imeli svojega inštituta.

Dr. Milko Matičetov je v prikazu dr. Kremeška pogrešal natančnejše zasledovanje preimenovanj stolice, kajti poimenovanja nosijo tudi vsebinske naravnosti in njihova spreminjanja vsebinske premike. Poleg tega še vedno ni jasno razmerje med etnologijo in slavistiko, oziroma mesto folkloristike.

Dr. Dunja Rihtman-Avguštin je opozorila, da je potrebno razvoj etnologije razumeti tako kot razvoj drugih etnologij, etnografij, Volkskunde, kulturne, socialne antropologije, ki so vse nastajale iz različnih pobud, bodisi romantičnih, kolonialističnih ali imperialističnih. Šele v 50. letih tega stoletja so etnologi začeli premišljati svojo teoretično zasnovanost, kar se je pri nas izostrilo približno dvajset let kasneje, v sedemdesetih letih. Rezultati teh interesov postavljajo tudi katedram enega izmed ključnih problemov — razmerje med teoretičnimi predpostavkami in množico zbranega gradiva iz preteklosti in sedanjosti. Izobraževanje naj bi kljub velikemu interesu mladih za teorijo potekalo v smeri od poznavanja gradiva do spoznavanja čim večjega števila možnih interpretacij. Kljub vsem naporom še vedno ostaja nerešen problem predstavitve bogatega gradiva in njegove teoretične uokvirjenosti.

Dr. Petar Vlahović je poudaril potrebo po še temeljitejši preučitvi zgodovine slovenske etnologije. Ob tej priložnosti je bil podan le presek, informacija o pedagoški

in znanstveni naravnosti pedagoško-znanstvene enote za etnologijo. Pri tem je pedagoška naravnost dobro prikazana s predmetnikom, njegovim spreminjanjem in sedanjim stanjem. Ker pa je etnologija zgodovinska veda, bi bilo ustrezno predmetnik dopolniti s kurzi iz zgodovine in pregleda „ljudske ustvarjalnosti“ (narodno stvaralaštvo). Študent mora obvladati fond znanja in teorijo, vendar ne teorijo zaradi teorije. Znanstveni program slovenske etnologije je danes konkretno opredeljen z raziskovalnim načrtom Način življenja Slovencev na slovenskem etničnem ozemlju, slovenskim izseljenstvom, topografijo slovenskega etničnega ozemlja. Odvija se na PZE za etnologijo bodisi kot praksa študentov ali v obliki študentskih nalog, kar kaže na tesno povezanost pedagoškega in znanstvenega dela.

Dr. Sergij Vrišer je praktične razsežnosti pedagoškega in znanstvenega procesa povezal tudi z vključenostjo predmeta Muzeologija in konservatorstvo, ki predstavlja za etnologue, umetnostne zgodovinarje in arheologe tudi most k interdisciplinarnosti, preseganje razkoraka med teorijo in prakso, saj naj bi bila usmerjena predvsem v vsakodnevno praktično delo.

Dr. Nikola Pavković je opozoril na nujno odstranjevanje dihotomije etnografija/etnologija, ki je povsem neustrezno v primeru, ko ne gre za dve različni disciplini, temveč le za poimenovanje posameznih znanstvenih faz, razširjeno v nekaterih sodobnih svetovnih etnologijah. Predpogoj za uveljavitev neke discipline na univerzitetni ravni, kar pomeni najvišji kvalitativni skok za določeno vedo, pa je opredeljena metoda in teorija in v tej smeri je potrebno zasledovati institucionaliziranje posameznih strok.

Mag. Marko Terseglav je ponovno postavil vprašanje usposobljenosti, kvalifikacije kadrov, ki jih vzgaja fakulteta. Ta zavest je tudi v družbi premalo prisotna (paralele je mogoče poiskati v zavesti slovenskega jezika in književnosti), zato bi bila potrebna nekakšna „etnologija v javni rabi“. Zanimanje za stroko se iz leta v leto povečuje, vendar se je potrebno vprašati, kako in koliko študij koristi nacionalnim interesom in zgodovinskemu načinu mišljenja.

Jernej Šuštaršič je videl rešitev predvsem v dopolnjevanju študija. Z drugimi predmeti in interdisciplinarnim povezovanjem bi se razširile tudi možnosti zaposlovanja etnologov.

Misel o enopredmetnem študiju etnologije z razširjenim predmetnikom je podprl dr. Melik, dr. Grafenauer pa je poudaril, da je to sicer teoretično možno in tudi ustrezno, da pa je za sodobno družboslovno izobraženost in potrebe družbe potrebna čim širša kvalifikacija, najmanj trojna strokovna usposobljenost, kar je tesno povezano tudi z zaposlovanjem in je upoštevano v perspektivi srednješolskega izobraževanja.

Duša Krnel-Umek je prednost enopredmetnosti podprla z dejstvom, da se v etnoloških službah zaposlujejo zgolj diplomanti etnologije kot A študijske skupine, za diplomante pod B ni zaposlitve. Z novimi povezavami etnologije z drugimi strokami se pojavlja potreba po novem znanju, ki bi ga bilo mogoče osvajati z dopolnilnim izobraževanjem, tudi ob delu, z razširjenim predmetnikom. Zato bi bila etnologija kot enopredmetna skupina smiselna, njeni kurzi bi bili seveda odprti tudi za študente drugih predmetov. Vendar bi z večjo motiviranostjo tistih študentov, ki bi se odločili za študij etnologije kot

edinega predmeta, in z manjšim številom študentov tudi lažje organizirali raziskovanja.

Dr. Vesna Konstantinovič je pripomnila, da bi etnologija v povezavah z drugimi predmeti v toku študija lahko izoblikovala popolnoma nove profile strokovnjakov (na primer povezava etnologija – medicina).

Dr. Slavko Kremenšek pa je menil, da se z osamosvajanjem stroke trgajo povezave, ki so bile prej močne in plodne (primer psihologija kot samostojna študijska skupina), kar je za razvoj stroke lahko zelo nevarno.

Mag. Terseglav je poudaril, da so za taka razmišljanja odločilna predvsem pričakovanja, ki jih ima širše okolje od etnologije. V tej zvezi je dr. Boris Kuhar poudaril, da je pomembna čim širša razgledanost in široko znanje diplomantov. Hkrati se danes kaže prešibka povezanost študija s prakso in obvezne prakse v etnoloških ustanovah so očitno premalo. Poleg tega muzeji niso edina ustanova, ki lahko zaposluje etnologe. Možnosti se kažejo v trgovini, turizmu, zahtevajo pa seveda specializacijo v okviru študija. Specializirani diplomanti bi „prisilili“ zainteresirane delovne organizacije, da bi jih zaposlovali.

Asist. Janez Bogataj je poudaril, da te misli na oddelku niso novost, vendar so javnost in potencialni „uporabniki“ etnologije oziroma etnologov premalo seznanjeni s širino etnološkega dela. Zato PZE za etnologijo predvsem s praktično usmerjenimi seminar-skimi in diplomskimi nalogami poskuša pokazati na uporabnost etnoloških izsledkov v praksi in jih tudi predstaviti javnosti in uporabnikom.

INGRID SLAVEC

SLOVENCİ U NEGDAŠNEM TIROLU

Opstojanje Slovenaca u negdašnjem Tirolu – i pitanja s tim u vezi – bilo je uočeno već prije neko 200 godina, uglavnom od austrijskih historika, među njima i poznatoga A. Schloezerera i drugih nekih, pače s po kojim nategnutim tumačenjem ili slutnjom o tome u vrlo davna vremena.

60-ih godina prošloga stoljeća objavljuje časopis „Slavische Blaetter“ (Wien 1865) Karlovčanina Abela Lukšića značajnu raspravu Hermanna Ignaza Bidermanna o tim Slovincima, a malo poslije toga izdan je „Tirolisches Idiotikon“ J. B. Schoepfa i A. I. Hofera, gdje se našlo okupljeno sve do tada poznato jezično (leksičko) blago domorodnoga stanovništva. Taj rječnik uvelike koristi Davorin Trstenjak u radu „Slovenske besede v tirolskoj (!) nemščini“ (Kres 1884). 80-ih godina bave se tom temom u više navrata i A. Unterforcher (1885 – 1890) pa J. Patigler (1887), a još 1879. značajnijim prilogom J. C. Mitterrutner, kada iste godine i A. Veselovski objavljuje svoju opširniju raspravu o ovim Slovincima u „Žurnalu Ministerstva narodnoga prosvješćenija“.¹

Tako su se tokom druge polovice 19. stoljeća taj predmet i pitanje dosta često pojavljivali, većinom u stručnim izdanjima, dok spomenuti H. I. Bidermann ne objavi završnu verziju svoje spomenute rasprave s naslovom „Uebersicht der Slavenreste in Tyrol“ (Globus 59 – Braunschweig 1891), našto se javi još i dr. Grabow raspravom kritičkoga, uglavnom jezičnoga značaja „Slovenische Forschungen über Tirol“ (Globus 60 – Braunschweig 1891), pobijajući neke tvrdnje o nekim riječima u tirolskim govorima kao slovenskima.

U većini spomenutih spisa radilo se o iznošenju podataka iz prošlosti, naročito jezičnih i među tima toponimijskih izraza kao tragova, da je tada u Tirolu, napose u Pustertalu, bilo Slovenaca.

Bit će korisno vratiti se na ovaj predmet odnosno osvježiti ga. I danas je aktualan naročito po jednoj značajnoj spoznaji, koja slijedi iz podataka iznošenih o ovoj grani Slovenaca i o stanovništvu negdašnjega Tirola uopće i koja može imati i značajniji epilog – što će biti ovdje na kraju objašnjeno a do sada nije bilo dovoljno uočeno.

Jezične potvrde, koje su iznošene u gore spomenutim radovima u prilog nazočnosti Slovenaca i slovenskoga jezika u negdašnjem Tirolu, napose u Iseltalu odnosno Pustertalu. Posebno su tu značajna – kao i u nebrojenim sličnim slučajevima – imena različitih lokaliteta, koja su dijelom izrazito i neporecivo u prilog toj nazočnosti (a dijelom su bila u tom nastojanju promašena zbog promašenih ili bar posve nepouzdanih brojnih izraza tirolske dijalekatske nijemštine iz slovenskih riječi.

Tako je već toponim jednoga mjesta u Tirolu Windisch–Matrei upravo krunski svjedok za nazočnost bez sumnje velikoga broja Slovenaca u tom mjestu – ne bi se moglo inače objasniti dugo upotrebljavano i administrativno postojano ime Windisch – kad tu ne bi uopće bilo stanovnika, koji su se negda njemački nazivali windisch = slovenski. Ali i znatan broj drugih riječi potvrđuje gore rečeno – od kojih ovdje samo manji izbor:

Dober „gut“ (zabilježeno u mjestu Lenkenthal)

Obletzen „gekochte ganze Rueben“ = slov. oblice (zabilježeno u Unter–Pusterthalu)

Schitzen „Schale der Huelsenfruechte“ = slov. ježice
Gruschkitze = slov. kruškica

Geislitz „Haferbrei“ = slov. kiselica

Proseck „Weiler bei Windisch—Matrei“ (!) = slov. prosek

Pogratte (*Pogrite*, *Pongritte*) „schlechte Schlafstelle — Lager fuer Holzknecchte“ = slov. *pograd* „daščani odor uza zid kao postelja; slamna postelja planinskih koliba“.

Rob „Bergrand“

Promašeno je tada bilo objašnjenje nekih tirolskih njemačkih izraza kao slovenizama, jer su se mogli odrediti i drukčije — kao napr. za *Arl* „ralo“, jer je *Arl* vrlo rasprostranjeni germanski izraz za tu oraću spravu — osim drugih sličnih slučajeva.

Što se međutim može iskoristiti iz cjelokupne do sada poznate građe o tirolskom stanovništvu prošlih vremena, to je, među ostalim, u dokumentima prošlosti često bilježeno opstojanje obiteljskih zadruga, nazvanih „Mithauserei“ a njihove starješine „Vorhauser“ (inače jamačno administrativno i „Haus—Kommunion“ ili „Kommunhausung“.)

Tako se brojne zadruge bilježe tamo u 16. stoljeću, a među njima i konkretni slučajevi upravo u Windisch—Matrei 1552. g. Vlasti ih tada štite, za razliku od vremena Napoleonovih, kada se bilježi, da francuske vlasti podpiru njihovo raspadanje. Značajan je jedan posvjedočeni slučaj zadruge iz 1820. g., kada se podijelila a brojila je 38 zadrugara (na žalost neoznačene narodnosti). Ima međutim jedan pouzdan podatak, iz kojega se može po prezimenu zaključiti da je tamo bilo i slovenskih zadruga.

Otkada su bili ovi Slovenci u Tirolu, to nije nijedan od pisaca, koji su se njima bavili, izveo na čisto i uvjerljivo dokazao. Možda će ostati kao najuvjerljivija hipoteza H. I. Bidermanna da su se u dosta davno vrijeme onamo odselili zajedno sa seobom Ladina iz Friuli pa bi prema tome ovo bio ogranak zapadnih jugozapadnih Slovenaca. Tu bi mogućnost trebalo ili opovrći ili utvrditi na osnovi još potanjih i savjesnijih proučavanja njihovih dosta brojnih tragova, naročito jezičnih, koji su gore u izboru navedeni.

1. O njima je napisao prilog i slovenski slavist i etnolog Ivan Kunšič (1874 — 1899), ali je do sada ostao u rukopisu, dok je spomenuti rad J. C. Mitterutznera objelodanjen u slovenskom prijevodu kao „Slovani v iztočni Pustriški dolini na Tirolskem“ (u posebnoj knjižici — Novo mesto 1880).

Za te podatke zahvaljujem Zmagu Šmitku, asistentu Odjelka za etnologiju Filozofske fakultete u Ljubljani.

MILOVAN GAVAZZI, Zagreb

ŽUPANIČEV DOPRINOS PROUČAVANJU ETNOGENEZE BALKANSKIH NARODA

I

Ovo izlaganje treba shvatiti samo kao prilog proslavi četrdesetogodišnjice razvoja slovenačke etnologije na Ljubljanskom univerzitetu. Ono je došlo neočekivano, kao zamena najavljenog predavača, koji iz opravdanih razloga nije mogao da prisustvuje ovom cenjenom skupu. Zbog toga je izlaganje skicirano bez osobitih prethodnih priprema. Više je sećanje na prvog predstojnika Etnološke katedre Ljubljanskog univerziteta i na trajnost njegovog obimnog naučnog dela, iz kojeg se ovom prilikom izlaže samo jedan mali segment. S druge strane, ovo je moja lična zahvalnost Etnološkoj katedri u Ljubljani, gde sam bio na specijalizaciji 1958/59. kod prof. Dr Vilka Novaka i od njega naučio mnogo iz etnologije, kao i od prof. Dr Boža Škerlja iz antropologije.

Zahvaljujem sadašnjem kolektivu Pedagoško znanstvene enote za etnologiju, koji mi je omogućio da prisustvujem ovom jubileju i pri tome uzmem reč. Moje izlaganje, dakle, posvećeno je najsumarnijoj oceni života i naučnog dela osnivača ove pedagoško-naučne jedinice — Dr Niku Županiču.

II

Ime Nika Županiča često se susreće u stručnoj i naučnoj literaturi. O njemu, njegovom životu i radu mogu se napisati brojne rasprave. Nauka će se još dugo suočavati i služiti njegovim delom a pojedinci slediti i proučavati burnu biografiju i obimnu bibliografiju ovoga po mnogo čemu zanimljivog i markantnog čoveka. Poznavao sam ga lično. Umeo je da pleni i pojavom i rečju i delom. Umeo je da pridobije i veže za sebe. Znao je da bude originalan, duhovit, vedar, plemenit, srdit, druželjubiv, radan. Umeo je da bude i boem. Dakle, krasile su ga sve ljudske osobine, a iznad svega rodoljublje. Živeo je za svoj narod i stvarao za njegovu nauku. Takav je utisak ostavio na mene, još one 1958., kada sam ga upoznao u Ljubljani za vreme moje specijalizacije.

III

Ovde medju prisutnima sigurno ima boljih poznavalaca Županičevog dela od mene. Ali, ja ću se ipak usuditi da u ovoj prilici kažem nekoliko reči o Županiču, koji ostaje sa nama i produžava da živi u svome delu. Dakle, ko je Niko Županič?

Najsazetije i najsadržajnije je to iskazala, čini mi se, Dr Marija Makarovič, nekadašnja njegova učenica, u Enciklopediji Jugoslavije (1971.): „Županič Niko, etnolog, istoričar, antropolog (Griblje, Bela krajina 1. XII 1876. — Ljubljana 11. IX 1961.). Gimnaziju polazio u Novom mestu, studirao geografiju, praistorijsku arheologiju, etnologiju i antropologiju na Filozofskom fakultetu u Beču, gde je 1903. doktorirao. Radio u Antropološko-arheološkom institutu u Minhenu i na Terezijanskoj akademiji u Beču. Od 1908. kustus Istorijsko umetničkog muzeja u Beogradu. Za vreme prvog svetskog rata u emigraciji. Od 1915. član Jugoslovenskog odbora. Od 1921. bio upravnik Etnografskog instituta, odnosno od 1923. osamostaljenog Etnografskog muzeja u Ljubljani. Njegovom inicijativom pokrenut je u Ljubljani časopis *Etnolog*, koji je Županič uređivao 13 godina. Kada je 1940. osnovana samostalna etnološka katedra na Ljubljanskom univerzitetu Županič je bio njen (prvi) predstoj-

nik. Penzionisan je 1957. godine. Prvenstveno je proučavao istorijske, antropološke i etnološke probleme Balkanskog poluostrva i Male Azije, počevši od etnogeneze do etnologije novijeg doba."

Ovo je najsazetije što se o biografiji Nika Županića može reći u ovom trenutku, a ko želi bolje da upozna njegovu životnu stazu, dugu osam ipo decenija, može to učiniti iz Zbornika „Pedeset godina Ljubljanskog univerziteta“, iz časopisa *Etnolog i Slovenski etnograf*, iz osvrta Franja Baša, France Stelea, Milka Kosa i drugih, kao i iz posebne sveske koju je o Niku Županiću izdao Belokranjski muzej u Metlici, pred kojim je postavljena Županićeva bista, kao i spomen ploča u Griblima, na „hiši koja stoji na mestu Županićeve rojsne hiše“. U svakom slučaju reč je o neumornom radniku, izuzetnom pregaocu i velikom rodoljubu (Slovenu, Jugoslovenu i Slovenu).

Iz bogatog Županićevog dela, koje broji nekoliko stotina naslova, za ovu priliku se može izdvojiti samo nekoliko od njih, koja spadaju u razmatranja etnogeneze:

Telesna metamorfoza narodov na našem jugu, Dom in svet XX, Ljubljana 1907

Sistem istorijske antropologije balkanskih naroda, Starinar II—III, Beograd 1908

Žumberčani in Marindolci, Prosvetni glasnik, Beograd 1912

Etnogeneza Jugoslovena, Rad Jugoslovenske akademije znanosti i umjetnosti 222, Zagreb 1920

Tragom za Pelazgima, Naroda starina III, Zagreb 1922

K antropologiji osmanskih Turaka angorskog i konijskog vilajeta, Etnolog I, Ljubljana 1927

Prvi nosilci etničkih imen Srb, Hrvat, Čeh in Ant, Etnolog II, Ljubljana 1928

Značenje nekih starih geografskih imena na Balkanskom poluostrvu, Etnolog V—VI, Ljubljana 1933

K fizio-etnični metamorfozi narodov s posebnim ozikom na Jugoslovene, Etnolog V—VI, Ljubljana 1933

Izvor in ime Antov, Etnolog VII, Ljubljana 1934

Ime Grk pri pomenu velikani pri Belokranjcih, Etnolog VII, Ljubljana 1934

O rasi estetiki ljudstva pri Jugoslovanih, Etnolog VIII—IX, Ljubljana 1936

Značenje barvnega atributa v imenu „Crvena Hrvatska“, Etnolog X—XI, Ljubljana 1938

Imena rodbin, domov in naselij kot pomožni vir za zgodovino migracij, ter nekoliko belokranjskih primerov, Zbornik Etnografskog muzeja u Beogradu 1901—1951, Beograd 1953

Boz rex Antorum, Situla, Beograd 1961

Na osnovu ovih i onih daleko brojnijih ovde ne pomenutih Županićevih radova, može se stvoriti relativno jasna i do danas uglavnom naučno ne pokolebana slika etnogeneze balkanskih naroda.

Pre svega, Županić je uočio da se poreklo i sastav današnjeg stanovništva Balkanskog poluostrva može promatrati samo u sklopu etno-antropološke povezanosti čitave Evrope, Azije i severne Afrike. Zbog toga je na Balkanskom poluostrvu danas uočljiva uglavnom kombinacija dinarske, apske, nordijske i istočno-evropske (baltičke) rasne komponente. Ali, u ovaj sastav ulaze isto tako, s manjom ili većom primesom, Orijentalidi, Mongolidi, Turanidi, Negridi.

Županić je pošao od najstarijeg autohtonog balkanskog stanovništva koje je u početku obeležio nepoznatom, što bi odgovaralo matematičkom izrazu X (iks). Bila je to drevna (neolitska), praistorijska, alarodska, hetitska ili pelazgijska podloga. Županić je prvi uočio ovu nešto odredjeniju „etničku“ stepenicu, koja se možda razvila ili zapljusnula Balkansko poluostrvo. Zna se ipak da je sigurno živela na područjima današnje Makedonije.

Pelazgi su, po Županiću, bili najstariji poznati i etnički identifikovani stanovnici Balkanskog poluostrva. Oni su pripadali alarodskoj porodici koja nije bila ni indoevropska, ni semitska, ni mongolska, već jezička skupina „sui generis“. Od ove skupine, koja je svoje vreme naseljavala prostore oko Sredozemnog mora, ostali su, izgleda, samo Baski u Pirinejima i Kavkaski domorodci. Inače, ovamo su, po Županiću, pripadali Ligurci, Etruščani, Sikulci, Pelazgi, Amazonke, Kastijci, Sumerci, Egipćani (vidi: Etnolog V—VI).

Županić je utvrdio da su Pelazgi onaj „praistorijski narod u Egeji“ koji se odlikovao crnpurastom bojom kože, nižim rastom i brahikefalijom. Preko ovoga sloja razlili su se u drugom milenijumu pre nove ere prvi talasi indoevropljana. Ali, ovim, preko tragova njihove kulture ulazi se kasnije i u razdoblje pisane istorije.

Posle Pelazga — Jelini, Frižani, Mižani, Tračani i Iliri, predstavljaju po Županiću, prve etnički sigurnije određene grupe. Oni su ostavili tragove svoje kulture po kojima se mogu identifikovati. U antropološkom pogledu sve ove grupe su, po Županiću, bile slične. Osnovne njihove antropološke karakteristike u vreme dolaska na Balkansko poluostrvo bile su: visoki, belokoži, modrooki, crvenskasto-plavokosi, dolihokefalni. Medjutim, sve ove svetlo pigmentisane dolihokefalne nordide jug je vremenom — kako kaže Županić — pretvorio u tamnolute brahikefale. To potvrđuju nalazi u Bosni, Makedoniji, Srbiji, pa i Sloveniji (Ptuj, Bled).

Rimljani su predstavljali poseban etnički supstrat. Nekoliko stoleća rimske vladavine po Balkanskom poluostrvu sigurno nije ostalo bez šireg odjeka. Uostalom i danas živi primeri toga procesa su „Vlasi“ koji su prihvatili romanska kulturna obeležja, ali isto tako sačuvali i dosta starobalkanskih odlika. Oni su se održali do turske okupacije, sklonili se delimično pod mimikriju grčkog imena i jezika (u Makedoniji i Srbiji) i takvi ušli čak i u gradska naselja. Kao Aromuni, Makedonski Vlasi, Kucovlasi, Cincari, oni su bili dobro poznati po Balkanskom poluostrvu.

Istarski Vlasi na severozapadu, zatim morlački vlaški lanac u Dalmaciji i aromunski na jugoistoku, bile bi najveće „etničke pukotine“ u kojima su očuvani tragovi starog dubljeg romanskog etničkog sloja na Balkanskom poluostrvu. Županić je utvrdio da su se, pored ovog staroromanskog sloja po planinama, takodje i na nekim tačkama u Jadranskom Primorju, čuvali dugo ostaci starog romanskog stanovništva. Utvrdjeni primorski gradovi dugo su odoljevali penetraciji. Slično je bilo i sa Albancima. Strma obala na jednoj, a Prokletije sa Šarom i Pindom na drugoj strani, štatile su prodor romanizacije i slovenizacije u intenzivnijem obuhvatu, mada su oba ova procesa nagrivala tamošnje albansko stanovništvo.

Dolazak Slovena na Balkansko poluostrvo predstavljao je nov etnički supstrat. Županić je nagovestio pravce slovenskih kretanja. Tri su bitna područja kroz koja su prolazili.

1) Iza Karpatskog luka zapadnom obalom Crnoga Mora,

2) Centralnom Panonijom sa udarnim tačkama kod Singidunuma i Sirmiuma i

3) Pentracijom Alpskih Slovena sa srednjeg Dunava (od današnje Bratislave) prema Beču i istočnim Alpama.

Po dolasku Slovena na Balkansko poluostrvo i njihovom susretu sa romanizovanim starosedeoćima, izvesno vreme nije bilo većih potresa, kako kaže Županič.

Turska epoha i njihova vladavina od četiri sto do pet sto godina u nekim krajevima, krije u sebi splet činjenica i veoma složenih procesa. Županič je ukazao na te procese koji su se odrazili ne samo u etničkoj strukturi, nego i u ekonomskom, kulturnom i društvenom životu balkanskih Slovena.

Postavlja se pitanje: U čemu je Županičev doprinos proučavanju etnogeneze balkanskih naroda? Ukratko, to bi se, po mom mišljenju, moglo svesti na sledeće:

1) Županič je među prvima ukazao na značaj ovog problema i uveo ga u našu nauku,

2) Promatranje etnogeneze Županič je postavio veoma široko, na arheološkoj, antropološkoj, istorijskoj, antropogeografskoj, kulturnoistorijskoj i etnološkoj osnovi,

3) Ovakvim pristupom i postavljanjem problema Županič je trasirao moguće smernice razvoja pojedinih etničkih grupa i naroda u balkanskim i širim prostorima

4) Uveo je istorijsku antropologiju u okvir etnoloških proučavanja,

5) Dao je osnovu i neosetno ukazao na potrebu proučavanja etnosa kao osnovne etničke kategorije u prostoru i vremenu,

6) Činio je sve to sa mnogo naučne akribije pošto su savremene naučne discipline uglavnom potvrdile Županičeve tadašnje analize i zaključke,

7) Radio je sve to u vreme kada naučne discipline nisu bile razvijene u današnjem smislu reči,

8) Najzad, etnogeneza je samo jedna oblast koju je Županič uveo u etnologiju, ne zaboravljajući pri tom ni druga etnološka područja, koja su i danas predmet etnoloških proučavanja,

9) Etnogeneza je samo jedan segment iz Županičevog širokog naučnog spektra, a o drugim područjima će se razgovarati u drugoj prilici.

Jednom rečju, Županičevo naučno delo ima svoje značajno mesto u razvoju slovenačke i jugoslovenske, pa i opšte, naučne misli. Ono je postalo njen integralni deo znatno više nego što to izgleda na prvi pogled.

PETAR VLAHOVIĆ, Beograd

DIPLOMANTI IZ ETNOLOGIJE POD A DO LETA 1980

- 1945 dr. Farkaš Andrej
 1946 Kuret Niko
       Severkar Franc
 1947 Novak Vilko
 1951 Baš Angelos
       Bohinec Marija
 1953 Urbas Antonija
       Jerman—Kržišnik Magdalena
       Jagodic Marija
 1954 Šušteršič Jernej
       Štrukelj Pavla
       Meze Ljudmila
       Lah Marija
 1955 Vran Živka
       Maurovič Ivo
       Stefanciosa Vanda
       Machiedo Ira
 1956 Kuhar Boris
       Poberaj Tatjana
 1957 Cevc Anton
       Sekula—Erzin Dušica
       Rudolf Eva
       Ogorelec Milena
 1958 Pavše—Žnidaršič Rozina
       Gumilar Pavla
       Beran—Koren Vlasta
       Bar Adolfina
       Orel Boris
 1959 Zupančič Danica
       Novak Ana
       Cilenšek Laura
       Kremenšek Vekoslav
       Čuperla Nada
 1960 Senčar Helena
 1961 Specogna Ettore
       Krča Breda
 1966 Svoljšak Dragomir
       Ložar Helena
 1967 Antić Ljiljana
 1968 Plestenjak—Jemec Barbara
       Sedej Ivan
       Bitenc Antonija
 1970 Križnar Naško
       Krnel Duša
       Ravnik Mojca
 1971 Bogataj Janez
 1972 Cuculić Mirjana
       Koch Živa
       Sinčić Gorjana
       Sterle Marjeta
       Zemljič Sinja
 1973 Čeh Majda
       Ovsec Damjan
       Šlibar Vladimir
       Šmitek Zmago
 1974 Vogel Milan
       Zega Danilo
 1975 Hegediš Boris
 1976 Knific Vladimir
       Petek Tone
       Počkar Ivanka
       Vuk Vili

- 1977 Berce Branka
Ciglič Zvona
Gaberšček Silvester
Kunčič Irena
Žagar Zora
- 1978 Kozar—Mukič Marija
Miklavčič Inga
- 1979 Delak Zvezda
Fajfar Janez
Hazler Vito
Jugovec Inja
- 1980 Anžič Ivica
Dular Andrej
Mravlje Boris
Pavlin Zora
Petru Duša
Šašel Monika

MAGISTRI ETNOLOGIJE DO LETA 1980

- 1975 Živka Črnivec: Kulturna podoba marginalne družbe na obrobju mesta Ljubljane (Študija naselja Tomačevo 55)
- 1976 Duša Krnel — Umek: Vas kot skupnost na Krasu
- 1978 Mojca Ravnik: Družinska skupnost v ljubljanskem predmestju
Helena Ložar — Podlogar: Ženitovanske šege Ziljanov. Kritični razbor dosedanjih poročil in terenska dognanja
- 1979 Zmago Šmitek: Delitev dela kot sestavina socialne kulture Vitanja (1890 — 1975)

DOKTORJI ETNOLOŠKIH ZNANOSTI DO LETA 1980

- 1947 Vilko Novak: Ljudska prehrana v Prekmurju
- 1959 Angelos Baš: Noša v poznem srednjem veku in 16. stoletju na Slovenskem
Boris Orel: Bloške smuči in vprašanje njihovega nastanka ter razvoja
- 1964 Marija Makarovič: Slovenska kmečka noša od srede 19. stoletja do danes
- 1965 Slavko Kremenšek: Ljubljansko naselje Zelena jama kot etnološki problem
Pavla Štrukelj: Kultura Ciganov v Sloveniji in problem njihove asimilacije slovenskemu prebivalstvu
- 1965 Boris Kuhar: Ljudska materialna kultura v škocjanskih hribih na Dolenjskem s posebnim ozirom na spremembe po osvoboditvi
- 1966 Tone Cevc: Pastirski stanovi v Julijskih in Kamniških Alpah in predslovanski substrat v njihovi arhitekturni dediščini

Sestavila:
SLAVKO KREMENŠEK
DUŠA KRNEL—UMEK

Glasnik Slovenskega etnološkega društva

Glasilo Slovenskega etnološkega društva
Izhaja štirikrat letno, naklada 700 izvodov
Grafična priprava in tisk: DITC, Novo mesto
Glavni in odgovorni urednik: Janez Bogataj
Člani uredništva:
Ivan Sedej
Bojan Kavčič
Mojca Ravnik
Zmago Šmitek
Damjan Ovsec (Bulletin of Slovene ethnological society)
Božidar Jezernik
Marko Terseglav
Ingrid Slavec (Lektorica)
Prevodi v angleščino Nives Sulič
Izdajateljski svet:
Julijan Strajnar
Slavko Kremenšek
Angelos Baš
Boris Kuhar
Inga Miklavčič

Naslov uredništva: Filozofska fakulteta, Aškerčeva 12, 61000 Ljubljana, telefon: 22—121, int. 335
Posamezna številka stane 20 din
Celoletna naročnina 80 din
Tekoči račun: 50100—678—44338
Fotografije in risbe po želji vračamo, rokopisov ne vračamo!
Za vsebino prispevkov odgovarjajo avtorji sami!
Po mnenju Republiškega komiteja za kulturo (št. 4210—27/78) šteje Glasnik SED med proizvode iz 7. točke prvega odstavka 36. člena Zakona o obdavčenju proizvodov in storitev v prom etu, za katere se ne plačuje temeljni davek od prometa proizvodov.
Številko sta sofinancirali Raziskovalna skupnost Slovenije in Kulturna skupnost Slovenije.

SLIKA NA NASLOVNI STRANI:

„Veseli planšarji ali praznovanje 40 letnice etnologije na ljubljanski univerzi“. Avtor Ivan Sedej, lepljenka in flomaster, orig. velikost.

SLIKA NA ZADNJI STRANI:

Utrinki s praznovanja 40 letnice etnologije na ljubljanski univerzi. Fotografije so posneli študentje PZE za etnologijo, 8. 12. 1980.

